

Internationale Bau Ausstellung in Parkstad Limburg

**Een onderzoek naar de toepasbaarheid van
Internationale Bau Ausstellung concepten in Parkstad
Limburg in het licht van netwerk governance**

Kristiaan Laumen

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Augustus 2012

Internationale Bau Ausstellung in Parkstad Limburg

Een onderzoek naar de toepasbaarheid van Internationale Bau Ausstellung concepten in Parkstad Limburg in het licht van governance networks

Kristiaan Laumen

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Augustus 2012

Begeleiders: Huib Ernste en Peter Ache

Studentnummer: 3008614

Voorwoord

Voor u ligt een bachelorscriptie waarin onderzoek wordt gedaan naar een oplossingsrichting voor de krimp in Parkstad Limburg. Met een internationaal georiënteerde bouw exhibitie, de IBA (Internationale Bau Ausstellung) genaamd, probeert men in Parkstad Limburg nieuwe energie in de regio te krijgen. Het was interessant om te kijken naar de IBA's in Duitsland om te zien hoe men daar om gaat met krimp. Het is ook goed om niet alleen maar met een Nederlandse bril naar de krimp te kijken maar ook met een andere bril. Veel plezier met het lezen van deze bachelorscriptie. Natuurlijk wil ik iedereen bedanken die mij heeft geholpen bij het maken van deze scriptie, met name de begeleiders en de geïnterviewden.

Kristiaan Laumen

Augustus 2012.

Inhoudsopgave bachelorthesis

Inhoudsopgave	5
Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Projectkader	9
1.2 Doelstelling	10
1.3 Vraagstelling	11
1.4 Onderzoeksaanpak	12
1.5 Leeswijzer	16
2 Theoretisch kader	17
2.1 IBA concepten	17
2.2 Governance networks	38
2.3 Beoordelingscriteria	42
3 Parkstad Limburg	46
3.1 Regioschets van Parkstad Limburg	46
3.2 IBA-open Parkstad Limburg	50
4 Toepassing op IBA open Parkstad Limburg	55
5 Conclusie en aanbevelingen	60
Literatuurlijst	64
Bijlage 1	66
Bijlage 2	72

Samenvatting

In deze bachelorscriptie wordt een onderzoek gedaan naar de Internationale Bau Ausstellung (IBA) in Parkstad Limburg. Deze IBA moet helpen om de problemen, die door de krimp in Parkstad Limburg zijn ontstaan, op te lossen. Het doel van dit onderzoek is aanbevelingen te doen in het kader van het IBA-open project in Parkstad Limburg door het toepassen van beoordelingscriteria vanuit IBA concepten en evaluatiecriteria op het gebied van governance networks. Op deze manier wordt geprobeerd om de IBA-open in Parkstad Limburg te verbeteren om zo tot een goed project te komen. De vraagstelling in dit onderzoek is dan ook: “Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan om de IBA in Parkstad Limburg te verbeteren in het licht van de IBA in Sachsen Anhalt en criteria op basis van governance networks?”

Om deze vraag te beantwoorden is onderzoek gedaan naar concepten van de IBA in Duitsland om zo tot verschillende criteria te komen om de IBA in Parkstad te kunnen beoordelen. Om tot deze criteria te komen is er een mengeling van casestudy en bureauonderzoek gedaan. Hetzelfde is gedaan met concepten op basis van theorieën op het gebied van governance networks. De volgende criteria kwamen uit het onderzoek naar voren:

Criterion A

- Worden alle relevante stakeholders (bewoners en bedrijven) betrokken bij het project en wordt er op een goede manier gecommuniceerd met deze partijen.

Criterion B

- Worden nieuwe vormen van ruimtelijke planning toegepast in het project. Worden bestaande gebieden opnieuw gebruikt. Hierbij horen ook de vrije lege ruimtes.

Criterion C

- Worden de steden apart bekeken en krijgt elke stad haar eigen visie.

Criterion D

- Worden er door middel van publiek private samenwerking financiële middelen vanuit alle delen van de samenleving aangeboord.

Criterion E

- Wordt er gebruik gemaakt van citymarketing.

Criterion F

- Is het een transparant netwerk.

Criterion G

- Wordt er op een goede manier omgegaan met sturing van buitenaf.

Criterion H

- Heeft het netwerk ook resultaten geboekt.

Vervolgens is Parkstad beschreven aan de hand van een regioschets. Uit deze regioschets kwam naar voren dat Parkstad Limburg een samenwerkingsverband is van acht gemeentes. Deze gemeentes zijn: Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal. Deze acht gemeentes werken samen om de economische structuur van de regio te versterken.

Verder is het van belang te weten dat na de sluiting van de mijnen in deze streek, de regio er eigenlijk niet meer goed bovenop is gekomen. Daarnaast is ook de krimp in deze regio groter dan in andere krimpregio's. De IBA in Parkstad zou moeten gaan zorgen voor een beter klimaat in de regio.

De IBA in Parkstad pretendeert open te zijn, vandaar ook de naam IBA-open. Het is de bedoeling dat iedereen zijn of haar ideeën mag opsturen naar een toekomstig IBA orgaan. Om te kijken of de IBA ook voldoet aan de criteria die zijn opgesteld, zijn in hoofdstuk 4 de criteria toegepast op de IBA-open. De resultaten van deze toepassing laten zien dat er nog punten zijn waarop de IBA zich eventueel zou kunnen verbeteren. Wel is het belangrijk te weten dat nog bijna niets is besloten, er moet zelfs nog worden besloten of de IBA wel daadwerkelijk door gaat. Het beslissingsproces om een IBA te organiseren verloopt geheel achter gesloten deuren. Dit is in strijd met het idee dat een netwerk juist open moet zijn.

Er wordt dan ook geconcludeerd dat de IBA in Parkstad Limburg een middel is om de toekomst mee aan te kunnen. Het is een interessant instrument om een regio weer een stuk sterker te maken. Wel moet een netwerk van de overheid openheid uitstralen. Op dit moment heeft de IBA die openheid nog niet voldoende. Maar aan de andere kant is het wel een uitdagend middel om de verschillende criteria op het gebied van governance networks te testen. Dit zal dan wel moeten gebeuren in 2020 wanneer de IBA in Parkstad naar alle waarschijnlijkheid wordt opgeleverd.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Projectkader

Demografische krimp zorgt in Nederland voor een toename van onzekerheden. Een van die onzekerheden betreft het beleid dat ten opzichte van krimp gevoerd moet worden. Krimp kwam ook al in het verleden voor in Nederland. Deze afname kon worden verklaard door de terugloop van het aantal personen per huishouden. Volgens Van Dam, De Groot en Verwest (2006) zal voornamelijk Zuid-Limburg in demografisch opzicht met krimp te maken krijgen, dit als gevolg van een afname in het aantal huishoudens en huishoudensverdunning (Van Dam, De Groot, & Verwest, 2006). Over het algemeen zijn er vier beleidsreacties op krimp. Deze beleidsreacties worden ook wel de vier B's genoemd: bagatelliseren, bestrijden, begeleiden en benutten van krimp (Hospers, 2010a, 2010b).

De oplossingen voor de problematiek rond krimp worden voornamelijk bij de overheden op verschillende niveaus gezocht. Er is een nieuw beleidsvormingsparadigma nodig. Een nieuwe kijk op krimp wordt ook gegeven door het concept van de Internationale Bau Ausstellung (IBA). IBA is een creatieve aanpak met een bewezen economische impuls. Voorbeelden van IBA's zijn onder andere IBA Emscherpark, IBA Sachsen Anhalt en Ile de Nantes. Deze IBA's zijn al door de Stadsregio bekeken ter voorbereiding op hun eigen IBA project (Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.). Het is interessant om juist nu de verschillende concepten van de IBA's op Parkstad Limburg te testen. Door het testen en onderzoeken van de verschillende concepten kan gekeken worden waar Parkstad Limburg kan worden geholpen bij het succesvol toepassen van hun IBA.

Bijkomende interessante ontwikkelingen in de maatschappij maken het aanpakken van krimp tot een uitdaging. Het huidige beleid volgt de waan van de dag waarbij vooral de vastgoedsector stuurt en de overheid volgt. De overheid moet een waakhond worden, met het oog op de naleving van inhoudelijke standaarden en randvoorwaarden in de processen. Een uitdaging die er nu ligt is om de plannen weer gezond te krijgen. Ontplannen, saneren en prioriteren is daarbij niet te voorkomen. De planoloog moet weer de regie in handen nemen (Janssen-Jansen, 2010). Hiertegenover staat een ontwikkeling in de maatschappij die zorgt voor een verandering van overheidsinitiatief naar burgerinitiatief. Het teruglopen van financiële middelen van de overheid door de kredietcrisis stelt de overheid voor de opgave om haar taken te heroverwegen. De overheid moet door middel van het sturen van informatie creativiteit losmaken in de samenleving. De overheid moet zich op gaan stellen als hoeder van het

algemene belang. De overheid zal zich dus meer gaan richten op netwerksturing in plaats van hiërarchische sturing (Hajer, 2011). Het is van belang om bij het inrichten van het IBA project rekening te houden met deze denkrichtingen.

1.2 Doelstelling

Dit onderzoek is praktijkgericht, omdat het hier gaat om een beleidsprobleem. Door middel van het toetsen van de IBA concepten uit onder andere de IBA in Sachsen Anhalt en het formuleren van evaluatiecriteria, gebaseerd op governance networks, op de situatie van Parkstad Limburg kan worden gekomen tot aanbevelingen voor het succesvol uitvoeren van de IBA in Parkstad Limburg. Tevens kan er gekeken worden naar de daadwerkelijke uitvoering van die projecten in het licht van de veranderingen op het gebied van het Nederlandse beleid. Dit onderzoek zal dus ook ontwerpgericht zijn.

Het doel van het onderzoek is aanbevelingen te doen in het kader van het IBA-open project in Parkstad Limburg door het toepassen van beoordelingscriteria vanuit IBA concepten en evaluatie criteria op het gebied van governance networks.

Het nut van dit onderzoek vloeit voort uit het projectkader. Dit onderzoek is haalbaar binnen de korte tijd die voor de bachelorscriptie staat. Het is zeker mogelijk om de cases binnen het tijdsbestek te onderzoeken. Het is duidelijk wat het onderzoek gaat opleveren, namelijk een vergelijkende case study. Daarom kan er gesteld worden dat het onderzoek eenduidig is. Ook is het onderzoek informatierijk, omdat er gedegen informatie voortkomt uit de doelstelling.

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek vloeit voort uit het toepassen van de verschillende concepten op het gebied van veranderingen in het optreden van de overheid, beschreven door Maarten Hajer (2011). Door het toepassen van deze concepten kunnen duidelijke criteria worden ontworpen waar overheden zich aan kunnen houden met het oog op de toekomst. Dit zal zorgen voor ideeën en inzichten voor het toepassen van deze ontwikkelingen. Daarnaast zal het toevoegen van andere concepten op dit gebied zorgen voor een verbreding van de discussie.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek zal op het gebied van toepassing van het IBA concept in andere regio's het duidelijkst zijn. Door het onderzoeken van de IBA concepten kunnen andere regio's het concept makkelijker toepassen.

1.3 Vraagstelling

De centrale vraag, voortkomend uit de doelstelling van dit onderzoek, is als volgt.

Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan om de IBA in Parkstad Limburg te verbeteren in het licht van de IBA in Sachsen Anhalt en criteria op basis van governance networks?

Om deze centrale vraag te beantwoorden worden nog drie deelvragen gesteld die ook weer onderverdeeld zijn in andere vragen.

Deelvraag 1

Welke criteria worden er gebruikt op basis van de IBA concepten en theorieën over netwerk governance voor het bepalen van het IBA open project in Parkstad Limburg?

Deze deelvraag is opgenomen omdat door het beantwoorden van deze vraag duidelijk wordt wat de criteria zijn aan de hand waarvan Parkstad Limburg kan worden beoordeeld. Dit is tevens de eerste stap en een belangrijk onderdeel van het onderzoek.

1.1 Welke criteria kunnen worden ontleend aan de IBA concepten, theorieën op het gebied van netwerksturing en de krimpsituatie van Parkstad Limburg

Door de deelvraag op te knippen kan er van verschillende kanten worden gekeken naar het opstellen van criteria. Hierdoor ontstaat een duidelijker beeld van de verschillende criteria die in dit onderzoek worden toegepast.

1.2 Welke veranderingen ondergaan deze criteria of welke geheel nieuwe criteria kunnen worden geformuleerd uit een confrontatie van de deelgebieden uit deelvraag 1.

Door de verschillende criteria op elkaar toe te passen kan worden gekeken naar welke criteria wel en welke criteria niet toegepast kunnen worden. Daarnaast kan het zo zijn dat er nieuwe criteria ontstaan uit een confrontatie van de voorgaande criteria.

Deelvraag 2

Kunnen de beoordelingscriteria worden toegepast op Parkstad Limburg?

Deze deelvraag is de tweede stap in het onderzoek. Na deze vraag is duidelijk wat wel en wat niet toepasbaar is in Parkstad Limburg.

Deelvraag 3

Wat leert ons de vergelijking van de analyseresultaten van de onderzochte IBA concepten en Parkstad Limburg met het oog op het doen van aanbevelingen voor de totstandkoming van een effectief IBA project in Parkstad Limburg?

Deze laatste deelvraag is gebaseerd op het laatste onderdeel van het onderzoeksmodel. Tevens is deze vraag het hoofddoel van het onderzoek.

1.4 Onderzoeksaanpak

Dit onderzoek wordt gekenmerkt door bureau- en casestudyonderzoek. Bureauonderzoek kenmerkt zich door het gebruik van bestaand materiaal, in combinatie met reflectie. Verder is er geen direct contact met het onderzoeksobject en wordt het materiaal vanuit een ander perspectief dan waarmee het werd geproduceerd, gebruikt (Verschuren & Doorewaard, 2007). Een casestudy kenmerkt zich door de volgende zaken (Verschuren & Doorewaard, 2007):

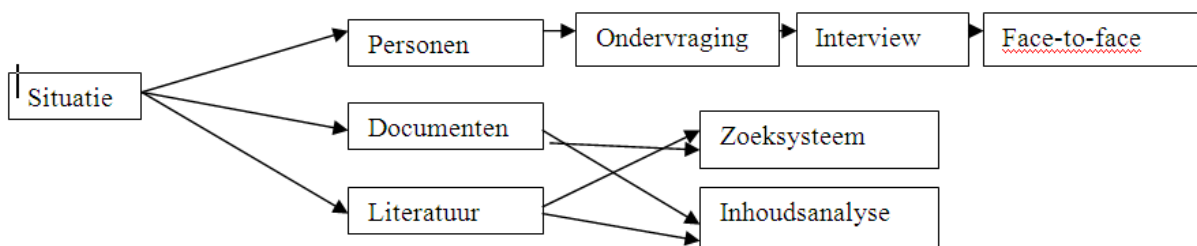
1. een smal domein, bestaande uit een klein aantal onderzoekseenheden.
2. een arbeidsintensieve benadering.
3. meer diepte dan breedte.
4. een selectieve ofwel strategische steekproef.
5. het beweerde betreft in veel gevallen het geheel.
6. een open waarneming op locatie
7. kwalitatieve gegevens en dito onderzoeksmethoden.

Hoofdstuk 2 (theoretisch kader) zal in zijn geheel bestaan uit bureau- en literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 3 (Parkstad Limburg) is voor een gedeelte ook door middel van interviews geschreven. Bij de hoofdstukken 4 en 5 zal weer worden geleund op literatuuronderzoek.

Onderstaand model (model 1) geeft weer hoe de dataverzameling zal verlopen.

Model 1: Dataverzameling

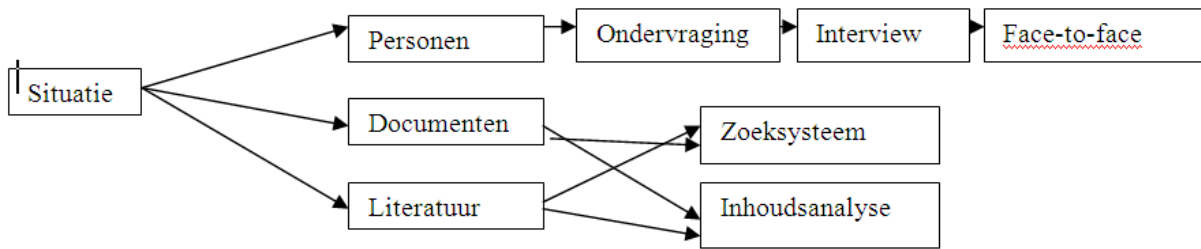

Om duidelijk te maken hoe in dit onderzoek te werk is gegaan, wordt eerst gekeken naar vijf verschillende onderzoeksstrategieën: survey, experiment, casestudy, gefundeerde theoriebenadering en bureauonderzoek. In dit onderzoek wordt, zoals hierboven vermeld, alleen gebruik gemaakt van bureauonderzoek en casestudy onderzoek. Een survey onderzoek is niet goed toepasbaar op dit onderzoek. Met het toepassen van principes van een ander IBA project op dat van Parkstad Limburg wordt meer de diepte gezocht. Verder is het niet de bedoeling om een groot aantal onderzoekseenheden te onderzoeken. Er wordt in dit onderzoek dus geen gebruik gemaakt van enquêtes. In dit onderzoek wordt geen experiment toegepast. Er is maar één object bekeken en er is geen controlegroep. Verder kunnen de invloeden van buitenaf niet worden uitgesloten. De casestudy is zeer goed toepasbaar op dit onderzoek. Er wordt een klein aantal onderzoekseenheden uitgewerkt, namelijk iba-open Parkstad Limburg en er wordt de diepte ingegaan door te kijken naar een aantal onderdelen en niet het hele project. De gefundeerde theorie benadering is voornamelijk geschikt wanneer een onderzoeker een theorie wil ontwikkelen op een nieuw, nog niet of weinig onderzocht terrein (Verschuren & Doorewaard, 2007). Wanneer in het onderzoek blijkt dat verschillende theoretische concepten nog niet goed zijn uitgewerkt kan er altijd gebruik worden gemaakt van procedures en technieken om deze gaten te dichten. Bij het maken van een verbinding tussen de concepten op het gebied van netwerksturing en IBA concepten moet duidelijk worden of dit noodzakelijk is. Wel moet er opgemerkt worden dat het bijna een onderzoek op zich is om op dat gebied theorieën te ontwikkelen. Natuurlijk is het zo dat bijna elk onderzoek een soort van bureauonderzoek in zich heeft. Ook in dit onderzoek zal tijd worden besteed aan het bestuderen van literatuur. Dit zal voornamelijk plaatsvinden bij het bestuderen van bestaande theorieën.

Samenvattend kan worden gesteld dat dit onderzoek een hoog casestudy en bureauonderzoek gehalte zal hebben. De informatie die nodig is bij het verwerken van theorieën zal vanuit bureauonderzoek worden gedaan. Daarna is het mogelijk dat er gaten in de theorieën moeten worden gedicht. Dit zal door middel van de gefundeerde theoriebenadering moeten gebeuren. Verder zal er door middel van een casestudy dieper op de situatie in Parkstad Limburg worden ingegaan.

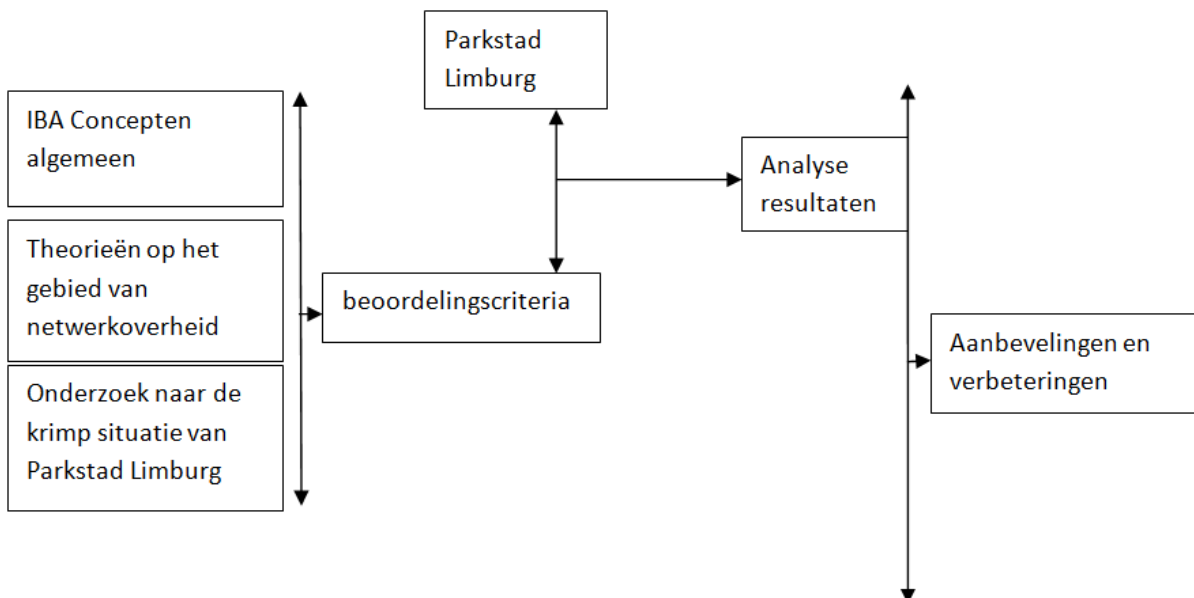
Onderstaand model geeft weer hoe in dit onderzoek geprobeerd wordt data te verzamelen.

Model 2: Dataverzameling

Zoals te zien is in bovenstaand schema wordt er in dit onderzoek gekeken naar personen, documenten en literatuur. De personen worden door middel van ondervraging informatie afhandig gemaakt. Hierbij gaat het om een individueel face-to-face interview. De documenten en literatuur worden door middel van zoeksystemen en een inhoudsanalyse onderzocht. Bij het bureauonderzoek wordt gekeken naar bestaande literatuur op het gebied van governance networks en IBA. Via elektronische zoeksystemen die beschikbaar zijn bij de Radboud Universiteit (PiCarta en web of science) is met behulp van trefwoorden gezocht naar geschikte artikelen. Uit een eerste groep artikelen is een selectie gemaakt met de meest geschikte voor dit onderzoek. Deze selectie is gemaakt door te kijken naar artikelen die veel door andere auteurs zijn geciteerd. De informatie over de IBA's is ook via internet verkregen door op zoek te gaan naar bruikbare informatie op de verschillende websites. Er is dus gebruikt gemaakt van literatuuronderzoek als hoofdvariant van bureauonderzoek.

Model 2: onderzoeksmodel

Het onderzoeksmodel geeft aan op welke wijze het onderzoek gaat verlopen. Een bestudering van IBA concepten, theorieën op het gebied van netwerk overheid en onderzoek naar de krimp situatie in Parkstad Limburg levert beoordelingscriteria waarmee de regio's kunnen worden geëvalueerd. Een vergelijking van de resultaten van de twee evaluaties resulteert in aanbevelingen en verbeteringen van het huidige IBA project in Parkstad Limburg.

Bij de casestudy wordt gebruik gemaakt van de vergelijkende casestudy omdat er verschillende cases onderling worden vergeleken. Verder is er gebruik gemaakt van de sequentiële methode. De sequentiële methode bestaat uit het diepgaand analyseren van een case, de resultaten hiervan worden toegepast op een andere case (Verschuren & Doorewaard, 2007). Ten eerste is er onderzoek gedaan naar de verschillende IBA's in Duitsland (voornamelijk IBA Saxen Anhalt) vervolgens is de IBA in Parkstad Limburg beoordeeld op basis van bevindingen uit de case IBA Saxen Anhalt. De hiërarchische methode is niet toegepast omdat deze vereist dat de twee cases onafhankelijk van elkaar beoordeeld worden (Verschuren & Doorewaard, 2007). Dit is in dit onderzoek niet gebeurd. Bij het onderwerp krimp is gekozen voor de voor de hand liggende case Parkstad Limburg. Dit is gedaan nadat is besloten dat een case study de goede manier is om het onderzoek uit te voeren. Vervolgens zijn de verschillende cases gekozen. Uit de gesprekken met de begeleiders kwam naar voren dat in Duitsland ook sprake is van krimp (voornamelijk in het oosten van Duitsland) en deze door middel van een IBA is geprobeerd in banen te leiden. Parkstad Limburg wil in de toekomst ook gebruik gaan maken van een IBA. Dus ligt het voor de hand om te kijken naar het instrument IBA. Vervolgens is er een zoektocht gestart naar verschillende soorten data om zo genoeg informatie te verzamelen om de cases te kunnen beschrijven. De manier van data verzameling is al hierboven beschreven. Als laatste stap, nadat de cases zijn onderzocht, is een set met criteria gemaakt waarop de case IBA Parkstad Limburg is getest.

De geïnterviewden zijn uitgekozen op basis van hun betrokkenheid bij de IBA en de Parkstad regio. Vanuit deze interviews is geprobeerd contact te leggen met betrokkenen in Duitsland. Dit is helaas niet gelukt. Verder is er niet gekozen om te praten met bewoners omdat uit een van de interviews bleek dat de IBA nog geen bekendheid heeft onder de bewoners. Mensen hierover interviewen leek daarom niet zinvol. Bij de interviews is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Het is alleen de bedoeling om een paar hoofdvragen voor te bereiden waardoor er ook ruimte is om door te vragen en het interview exploratief van aard is. Bij dit soort interviews worden de onderwerpen van te voren bepaald (Kvale, 2007). Ook is het een 'factual interview'. Dit betekent dat er niet alleen gefocust wordt op de respondent als

persoon maar meer nog op de informatie die deze respondent kan bieden (Kvale, 2007). Deze interviews geven de meeste vrijheid om extra door te vragen wanneer dit nodig is. Daarnaast is het met deze interviewmethode mogelijk om de vragen van te voren op te sturen om zo meer kennis te kunnen vergaren.

Het laatste onderdeel van dit methodologiehoofdstuk gaat over de criteria die zijn gemaakt bij hoofdstuk 2.3. In dit hoofdstuk is verder uitgelegd hoe de criteria zijn bepaald. Sommige van de criteria die als eerste naar boven kwamen waren niet goed in dit onderzoek te meten. Deze criteria zijn dan ook niet meer verder opgenomen. Ook dit staat in hoofdstuk 2.3 uitgelegd. Sommige criteria zijn zo specifiek voor de IBA in Saxen Anhalt dat het niet nodig is om deze te testen op Parkstad Limburg. Zo laten de negentien thema's uit hoofdstuk 2.1 goed zien wat een IBA inhoudt, maar is het niet nodig om hier criteria uit te ontwikkelen. Dit is te specifiek. De keuze om sommige criteria wel of niet op te nemen is een persoonlijke keuze.

1.5 Leeswijzer

Deze scriptie is als volgt opgebouwd. Ten eerste zullen in hoofdstuk 2 het theoretisch kader en verschillende criteria worden ontwikkeld aan de hand van IBA concepten en theorieën op basis van governance networks. In hoofdstuk 3 wordt de Parkstad regio en de IBA in Parkstad beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de IBA in Parkstad beoordeeld aan de hand van de criteria uit hoofdstuk 2. Ten slotte volgt in hoofdstuk 5 het antwoord op de hoofdvraag en een aantal aanbevelingen.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de concepten rondom de Internationale Bau Ausstellung en de network governance uiteengezet. Het hoofdstuk wordt afgesloten door een set beoordelingscriteria waarop de IBA-open in Parkstad Limburg beoordeeld kan worden.

2.1 IBA concepten

In deze paragraaf zullen de verschillende concepten van de IBA in het algemeen en de IBA in Sachsen Anhalt beschreven worden.

IBA is de afkorting van Internationale Bau Ausstellung. IBA is ongeveer honderd jaar geleden begonnen in Duitsland als een bouwtentoonstelling. Tegenwoordig is het een creatieve aanpak met een bewezen economische impuls. 'Het woord tentoonstelling is in deze echter misleidend. Een IBA moet namelijk niet gezien worden als een tentoonstelling in de traditionele zin van het woord' (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010, p. 63). Een IBA kan gezien worden als een instrument om economisch zwakke regio's om te vormen tot sterke vitale regio's. De IBA kan ook gezien worden als een incrementele aanpak van een probleem. Beleidsmakers vergelijken en evalueren alleen kleine delen van een probleem. Dit is een praktische manier van plannen omdat politieke systemen vaak niet meer dan kleine veranderingen kunnen tolereren. Er wordt dus gedacht in kleine doelstellingen in plaats van één grote doelstelling (Brooks, 2002). Tevens kunnen IBA's gezien worden als imagoversterkende marketinginstrumenten (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010). Het kan gebruikt worden voor het binnen acht tot tien jaar opkrikken van een economisch zwakke regio. Het is lastig om een algemeen concept van een IBA te ontwikkelen, omdat elke IBA zijn eigen ideeën en concepten heeft. Een redelijke algemene omschrijving van een IBA is te vinden op de website van de IBA Fürst-Pückler-Land 2000-2010 (iba-see, 2012). Deze omschrijving komt van de corporatieve exhibitie *IBA meets IBA* van de IBA Hamburg. Hierin probeert men vragen te beantwoorden als: wat is een IBA? Wat bereiken deze programma's? Voor welke taken staan de Internationale Bouw exhibitie vandaag de dag (iba Hamburg, n.d.)? De volgende opsomming laat zien wat een IBA moet inhouden:

Uitzonderlijke omstandigheden: door speciale omstandigheden kan een IBA floreren.

Enthousiasme: bouwexhibitie zijn alleen succesvol wanneer er een duidelijke strategie en financiering is met respect voor kansen voor realisatie.

Veel meer dan bouwen alleen: alleen maar bouwen speelt veel minder een rol in IBA's tegenwoordig. Het gaat steeds meer om het vinden van een oplossing voor complexe problemen die in de regio spelen.

Een internationaal discours: alle bouwexhibities zijn internationaal georiënteerd.

Het nieuwe: alle IBA's proberen iets nieuws te ontwikkelen.

Het volwassen worden van het nieuwe: het is de bedoeling dat het nieuwe ook blijft belevend.

Kwaliteit eerst: alle IBA's hebben als doel om een hoge kwaliteit af te leveren. Een kans voor Europa:

IBA urban renewal slaat op het project IBA Sachsen Anhalt. De hoofdinstrumenten van de IBA in Sachsen Anhalt bestonden uit burgerparticipatie, acties vanuit de overheid en verschillende architectonische interventies in de publieke ruimte. Ook worden er intergecoördineerde methoden van financiering, ruimtelijke management, urbane en regionale planning en planningscultuur ontwikkeld.

Na de eenwording van Duitsland werd het duidelijk dat veel steden in Oost-Duitsland het lastig hadden met de structurele economische hervormingen en dat hun inwoneraantal af begon te nemen. Een internationale bouw exhibitie zorgde voor het klimaat om ideeën te ontwikkelen over de omgang met de krimpsituatie.

Hieronder staan negen principes uit de resolutie van het kabinet van de Regering van Sachsen Anhalt op 27 August 2002, hierna werd de IBA Urban Redevelopment 2010 officieel gelanceerd. Deze principes komen rechtstreeks van de website van IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010 (IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010, n.d.).

1. Urban redevelopment concerns us all:

To communicate the interests of inhabitants, property owners, businesses and local authorities within the process of redevelopment.

- a. All the forces within society are possible pioneers of urban redevelopment: inhabitants acquire space, form networks and become urban protagonists – even to the extent of being “city founders”.*
- b. Urban redevelopment emerges when the economic aims of private owners and property companies are attuned to and comply with the interests of future users. The local authority’s task is to direct this process of negotiation.*
- c. Environmental pioneers with innovative patterns of action unloose unconventional possibilities within existing structures – this is particularly true of young people and those setting up in business, whose economic independence is therefore fostered.*
- d. Subsidized free time for residents is coupled with free space for acquisition and the creation of wealth. The result is a stimulus to economic independence and an increase in private residential property in the inner city areas.*

2. Structural change represents an opportunity for urban planning:

To discover unknown potentials and develop them creatively within the process of redevelopment.

- a. Urban redevelopment encompasses more than an alteration of the property market by means of demolition and urban revaluation: urban redevelopment is the multifarious task of creating viable urban structures for the future.*
- b. Concepts of urban redevelopment must freshly evaluate the usability of the overall urban structure, individual areas, groups of buildings and single buildings before the background of plausibly argued potentials for development and consolidation.*
- c. Urban redevelopment intervenes in urban structures and in changing social constellations and is a longer process than is assumed by current planning horizons and periods of subsidy or demanded by the lifecycles of a city's residents.*
- d. Urban redevelopment links urban environmental ideas and the property companies' economic concepts for restoration as well as defining subsequent uses for redundant technical and social infrastructure.*
- e. Provision of reasonably-priced, simple-standard areas and buildings offers productive options for informal markets and growing service operations, which are the foundation of urban culture.*

3. *The form of the city is changing:*

To specify pre-eminent images for the redeveloped city and realize these in concepts for districts.

- a. Urban redevelopment's unique new opportunity consists in giving back clear contours to the special character of each city by removing outgrowths and the superfluous: "Less is more".*
- b. An unstructured interrelation of perforated urban fragments demands new interpretations and forms of arriving at the urban. Post-industrial behavior patterns, virtual communication and transformed social networks alter our everyday perception and use of urban spaces: urban ways of life are no longer tied to the traditional form of the city.*
- c. A suggestion should be made for each city concerning the way in which its built-up districts from earlier epochs of urban development and additional waste ground, greenery, traffic areas and nets within the city area can be organized so that they remain functional within the structure of usage and architecturally attractive despite continuing shrinkage.*
- d. Districts with different density and usage – city areas with characteristic profiles – should be amalgamated both functionally and environmentally, in a lasting way.*
- e. Urban development requires an extended understanding of architectural planning and of the city as a social sphere; a change of paradigms concerning the interplay of planning, realization and reflection on outcomes is necessary.*

4. Model projects define redevelopment:

To redevelop the cities in an attractive way by means of experimental design and innovative combinations of use.

- a. Existing building structures and city contours are interpreted and dedicated in a new way; large structures that can no longer be used are divided into manageable units and converted for new usages.*
- b. Experiments in urban development, expressed in individual projects of redevelopment, represent links between work and life, leisure time and culture. These links are directed towards combinations of use in individual buildings and districts – that is, towards creation of the “urban” on a smaller and compacter scale.*
- c. Model projects for urban redevelopment are not only planned in the selected areas of subsidy, but also for other city districts which are especially important for the development of the city structure.*
- d. As well as the demolition of buildings, forms of preservation which underline the profile of the districts should be examined – new building also furthers the aim to create profile.*

5. Every city has its own path of development:

To identify the qualities of our cities and organize them within the regional city network.

- a. Every city defines its own development perspectives before the background of its historical configuration, marking its position in the city network of Saxony-Anhalt and beyond. Chances for consolidation and development stem from endogenous potentials and the city's regional significance.*
- b. Differences in the resources and development of environments present opportunities for diverse ways of life: characteristic regional differences should not be abolished; their dynamics should be increased productively.*
- c. The definition of city typologies is directed towards clear contours and attractive environmental configurations of cities in the region, the municipalities adjust plans for leading concepts and the development of modernization strategies according to these*

6. Free spaces emerge through redevelopment:

To balance relations between city and landscape.

- a. Post-industrial landscapes become a part of the city in the shape of wasteland, marshland and inner peripheries, playing an important part in image definition.*
- b. Transitions and peripheral situations between built-up and vacant land are productive zones of urban redevelopment, the emerging free spaces become experimental fields for a new type of urban landscape. A preference for life on the urban periphery can be realized in inner-city locations.*
- c. Landscapes become worlds of experience within our cities.*

7. Urban redevelopment taps a wide range of financial sources:

To combine funds from the spheres of economic, social and urban development policy in an exemplary way.

- a. Model projects with concentrated funding go further than the traditional procedures, instruments and active stages of urban redevelopment, thus stimulating the necessary alterations in law.*
- b. Decisions on subsidies must guarantee the funding of experimental projects with an exemplary international function. The modalities of financing are oriented on the projects.*
- c. Projects of urban redevelopment have an effect on the labour market in both the private and public sectors.*

8. Media and communication define the image of a city:

To design city-marketing concepts for redevelopment.

- a. Media, communication and images have a considerable influence on creative urban structuration and are employed as tools of planning and building.*
- b. Aesthetic interventions create spaces of the imagination, offering visions for autonomous action – open and flexible structures pave the way for urbanity.*
- c. City marketing clarifies the image of the city and creates jobs by connecting urban culture and the economy.*

9. Shrinking cities are an international phenomenon:

To organize and mediate urban redevelopment in the global context.

- a. Urban redevelopment is an epochal task of the East German cities, but one also faced by many other cities in and outside of Europe. The “shrinking city” is an international theme which must be debated comparatively within a world-wide forum of discussion and experiment.*
- b. Urban redevelopment raises new questions and establishes new fields of research in the areas of urban technology, economics and culture; these must be tackled in an atmosphere of international exchange.*
- c. The know-how of “Urban Redevelopment East” develops ideas for regionally and internationally marketable solutions..*

Omdat de IBA Urban Redevelopment anders is dan de vorige IBA's zijn er nog zes algemene principes opgesteld. Hier gaat het niet meer om grote prestigeprojecten maar om kleine steden. De focus ligt voornamelijk op krimpende steden. Door nieuwe ideeën toe te passen zorgt de IBA Urban Redevelopment voor een duurzaam perspectief voor de inwoners van Sachsen Anhalt. De manier waarop dit gebeurd wordt samengevat in de volgende zes principes (IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010, n.d.):

1. IBA en krimp

De IBA breekt met het discours van het ontkennen van krimp. De thema's en projecten van de IBA gaan zorgen voor een stad met weliswaar een mindere dichtheid maar met meer andere kwaliteiten die de stad een economische impuls kunnen geven. Het IBA experiment laat zien dat steden die klaar zijn voor de toekomst, steden zijn die veel te bieden hebben en steeds aan het transformeren zijn, waar 'minder' ruimte maakt voor nieuw kwaliteiten.

2. IBA en kleine en middelgrote steden

De IBA kan er voor zorgen dat ook kleine steden genoeg middelen kunnen mobiliseren om hun problemen aan te pakken. Daarnaast wordt er gebroken met het discours dat zich alleen op grote steden focust.

3. IBA en concentratie op urbane kernen

Door de bouwfocus in voormalig Oost-Duitsland op de periferie van steden raakten de kernen van de steden leeg. De hoop in het begin van de krimp was er op gevestigd dat mensen automatisch terugkeerden naar de centra van de steden. Dit bleek niet zo te zijn. Daarom verschuift de IBA nu de focus naar de centra van de steden.

4. IBA en het updaten van historische stadcentra

De historische centra zijn de kern van de steden. Daarom ziet de IBA deze centra als een belangrijk erfgoed dat moet worden onderhouden. Deze moeten aantrekkelijker worden gemaakt door het genereren van nieuwe functies.

5. De IBA Urban Redevelopment 2010 heeft geen 'landmark' projecten

In tegenstelling tot de voorgaande IBA heeft deze geen prestigeprojecten. Dit komt mede doordat de kleine steden niet genoeg geld hebben om deze grote projecten te realiseren.

6. De IBA van de individuele thema's: 19 steden, 19 thema's

De negentien thema's zijn door de tijd heen ontwikkeld, in dialoog met de gemeenten.

Samenvattend kan gesteld worden dat de IBA project in het algemeen gebruik maken van uitzonderlijke omstandigheden. Daarom is een IBA ook meer dan bouwen alleen, door aandacht te besteden aan de wijze van financiering kan er ook wat gebeuren. IBA's zijn internationaal georiënteerd en bieden kansen voor echte oplossingen.

Voor de IBA Sachsen Anhalt specifiek kan worden gesteld dat, bij de realisatie van het project in eerste instantie zo veel mogelijk actoren worden betrokken. Alle actoren krijgen de ruimte om met elkaar te kunnen onderhandelen. De overheden moeten dit proberen te faciliteren en te sturen. Om creativiteit te kunnen ontwikkelen moeten stedelijke structuren voor de toekomst worden gecreëerd, er moet niet alleen naar de korte termijn maar ook naar de lange termijn worden gekeken. Daarnaast moeten er ruimtes worden gecreëerd waarin nieuwe bedrijven kunnen starten. Door stedelijke herstructurering kunnen door middel van less is more nieuwe functies ontstaan en duidelijke contouren worden geschapen. Er moet buiten de traditionele vorm van de stad worden gedacht, nieuwe manieren van communicatie vragen hierom. Oude delen van de stad moeten aantrekkelijk blijven. Dit kan bereikt worden door

suggesties te geven voor het functioneel houden van deze gebieden. Stedelijke vernieuwing biedt daarnaast kansen voor het opnieuw inrichten van de stad. Er moet ruimte worden geboden voor nieuwe ideeën. Bestaande delen van de stad worden door een nieuwe bril bekeken en door middel van experimenten kan worden gekeken wat wel en wat niet werkt. Iedere stad slaat een eigen ontwikkelingsproces in om zo tot de voor haar beste oplossing te komen. De vrije ruimtes die ontstaan door de herontwikkeling moeten proefvelden worden voor nieuwe typen landschappen. Op het financiële vlak moeten uit allerlei verschillende delen van de omgeving fondsen worden geworven. Door middel van citymarketing kan het imago van de stad worden veranderd.

Vanaf 2002 tot 2010 werden vanuit het IBA Bureau verschillende partijen samengebracht om te gaan werken in de IBA Urban Redevelopment 2010. Hierdoor ontstonden er nieuwe soorten samenwerkingsverbanden en bestaande werden verder verbeterd. Alle belangrijke stakeholders werden verzameld. Deze functioneerden als adviseurs en besluitnemers. In 2002 werd het stedelijk netwerk opgericht als een platform voor het uitwisselen van ideeën tussen de IBA steden en andere steden in Sachsen Anhalt. Om het programma te kunnen bekostigen is het van belang om niet alleen vanuit de overheid te investeren, maar ook vanuit publiekprivate samenwerking een steentje bij te dragen (IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010, n.d.).

IBA Urban Redevelopment was meer proces georiënteerd dan georiënteerd op het behalen van verschillende doelstellingen. Hierdoor werd het netwerk niet alleen gecommiteerd aan het uiteindelijke doel, de basis die zich door de tijd heen ontwikkelde, maar ook aan het feit dat het een proces met een open einde is (IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010, n.d.).

Omdat de hoeveelheid middelen in een krimpende regio nogal schaars zijn, is het van belang om volgens de IBA Urban Redevelopment te doen aan wat men noemt 'targeted networking'. Naast de overheid zitten ook de private sector, individuen, groepen burgers en verschillende culturele instellingen in een dergelijk netwerk (IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010, n.d.).

Wat verder erg in het oog springt zijn de negentien verschillende thema's per stad. Hieronder zijn de projecten van de negentien steden samengevat. Niet alles is opgenomen in de samenvatting. Het is de bedoeling dat alleen het idee van de verschillende steden duidelijk is. Daarom is het motto van de stad en de cijfers die de krimp weergeven ook opgenomen. Alle beschrijvingen komen van de website van de IBA in Saksen Anhalt (IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010, n.d.).

Aschersleben: Von außen nach innen – Konzentration auf den Kern

Aantal inwoners 1989: 40.806
 2009: 29.642
 2025: 22.632 (verwachting)

In Aschersleben is het de bedoeling om de stad te laten krimpen in omvang. Deze stad is een van de weinige steden in Duitsland met een goed bewaarde middeleeuwse binnenstad. Om de stad weer op te laten leven heeft de IBA geprobeerd om de stad van buiten naar binnen te ontwikkelen. Hieruit volgt bijna vanzelfsprekend dat veel woningen in de buitenring gesloopt zijn en het centrum van de stad weer is opgeknapt.

Een groot project is het opknappen van de ring om Aschersleben. Rond deze ring zijn veel huizen verlaten door de overlast van het passerende verkeer. Deze huizen zijn gesloopt, maar er zijn ook nieuwe blokken gemaakt met bijvoorbeeld winkels. Daarnaast is er ook een zogenaamde 'Drive thru gallery' gemaakt. Deze galerij naast de weg laat verschillende kunstwerken zien. Een leegstaand industriegebied is ook omgevormd tot een schoolgebouw.

Bernburg (Saale): ZukunftsBildung – Lernen im Zentrum

Aantal inwoners 1989: 47.761
 2009: 36.029
 2025: 27.265 (verwachting)

Doordat er in Bernburg een groot aantal schoolverlaters waren, ligt hier ook het zwaartepunt. Vanaf 2010 is er een start gemaakt met de realisatie van de Campus Technicus in het stadscentrum. Hierdoor wordt er gehoopt dat de studenten naar het centrum van de stad trekken om zo het centrum een nieuwe boost te geven. Een andere pijler is de muziekschool in het centrum van Bernburg.

Bitterfeld-Wolfen: Netzstadt

Aantal inwoners 1989: 76.147
 2009: 46.355
 2025: 35.859 (verwachting)

De steden Bitterfeld en Wolfen zijn in juni 2007 samengegaan. De vraag die hierbij opkwam was: hoe kunnen we een gemeenschappelijke identiteit krijgen. Hierdoor zijn de termen netwerk stad en netwerk regio naar boven gekomen. De regio is bekend door de mijn- en chemische industrie.

Hansestadt Stendal: Zentraler Ort im ländlichen Raum

Aantal inwoners 1989: 57.200
 2009: 41.353
 2025: 33.313 (verwachting)

De stad Stendal is het centrum van de regio Altmark. Deze regio is de meest dun bevolkte regio van Sachsen Anhalt. De belangrijkste vragen bij de IBA van Stendal waren: hoe kunnen publieke basisvoorzieningen behouden worden in termen van kwantiteit en kwaliteit? In hoeverre kan dezelfde kwaliteit overal worden gewaarborgd?

Dessau-Roßlau: Urbane Kerne – landschaftliche Zonen

Aantal inwoners 1989: 119.377
 2009: 88.153
 2025: 78.681 (verwachting)

Naar alle waarschijnlijkheid zal Dessau-Roßlau op de lange termijn gaan krimpen. Hierdoor zal het een stad worden met kleine stabiele kerngebieden met specifieke urbane kwaliteiten. De kerngebieden zullen verbeterd worden en de sociale netwerken versterkt. Het leven in een groene omgeving gaat de norm worden. Het concept focust zich op kernelementen. Ten eerste betreft dit de stabilisatie van het centrum en ten tweede de ontwikkeling van de verschillende landschapszones.

Halberstadt: Kultivierung der Leere

Aantal inwoners 1989: 53.086
 2009: 42.939
 2025: 34.717 (verwachting)

Het hoofddoel van de IBA in Halberstadt is het herbouwen van het stadscentrum. Na de bombardementen in de Tweede Wereldoorlog en het slopen van gebouwen in de DDR is bijna het hele centrum vernietigd. Daarom is een van de grote projecten in deze IBA dan ook het herbouwen van het historische centrum. Wel is in de loop der tijd gebleken dat door de afnemende populatie er simpelweg geen vraag is naar de herbouwde binnenstad. Verder is er nagedacht over de vraag of 'open plekken' een onderdeel kunnen worden van de stad en zodoende uit zichzelf een kwaliteit kunnen worden.

Halle (Saale): Balanceakt Doppelstadt

Aantal inwoners 1989: 321.684
 2009: 231.978
 2025: 206.120 (verwachting)

In 1990 zijn twee steden samengegaan tot Halle. Het karakter van de stad is sinds die tijd een van twee steden. Met aan de ene kant van de rivier een oude stad en aan de andere kant een relatief nieuwe stad uit 1967. In de nieuwe stad zijn een aantal culturele bijdragen gedaan om de stad meer aantrekkelijk te maken voor jonge mensen. In de rivier tussen de twee steden is gebruik gemaakt van een eiland dat vroeger werd gebruikt als zoutwinningplaats. Pilot projecten voor dit eiland zijn onder andere een gebied voor watersporten en een loopbrug die de twee delen van de stad verbindt. In het oude deel van de stad is door een tekort aan geld het probleem anders aangepakt. Hier heeft men er voor gezorgd dat er ruimte is voor kleinere individuele projecten. Verder is er nog nagedacht over het gebruik van twee magistrale gebouwen. Het werd al snel duidelijk dat er voor deze gebouwen geen ander alternatief was dan sloop. Maar het is nog niet duidelijk wat er met de gebouwen moet gebeuren.

Köthen (Anhalt): Homöopathie als Entwicklungskraft

Aantal inwoners 1989: 36.934
 2009: 28.668
 2025: 23.030 (verwachting)

Bij deze IBA wordt geëxperimenteerd met methoden van homeopathie en ruimtelijke planning. Zo is er in het centrum een 'homeopathie trail' gemaakt die van de nieuwe bibliotheek van homeopathie naar de Lutze kliniek loopt. Onderweg staan borden met uitspraken van de oprichter van de homeopathie in Duitsland. Daarnaast wordt er gekeken in hoeverre de principes van homeopathie kunnen worden toegepast in het plannen van steden. Zo wordt er gebruik gemaakt van 'systematische zelf regulatie'. Door middel van het toepassen van middelen in een kleine hoeveelheid wordt het zelfhelingsproces in het lichaam bevorderd. Het medicijn wordt gekozen vanuit het principe van de gelijkheid. De persoon die de behandeling ondergaat krijgt een middel dat bij een gezond persoon dezelfde symptomen zou veroorzaken.

Lutherstadt Eisleben: Gemeinschaftswerk Lutherstadtumbau

Aantal inwoners 1989: 35.374
 2009: 25.988
 2025: 19.342 (verwachting)

In deze stad wordt gefocust op de historische achtergrond van de stad. Zo is er een 'Luthers trail' gemaakt waar de werken van de beroemde Luther worden getoond aan de hand van authentieke en artistieke organisatie. Daarnaast is er gebruik gemaakt van een nieuw soort instrument op het gebied van ruimtelijke ordening. Dit instrument behandelt de vraag hoe er om moet worden gesprongen met het behoud en de sloop van monumenten in een krimpende stad.

Lutherstadt Wittenberg: Campus Wittenberg

Aantal inwoners 1989: 65.669
 2009: 50.113
 2025: 38.924 (verwachting)

Bij deze stad gaat het IBA project voornamelijk over haar traditie als centrum voor educatie. De verschillende instituten zijn samengegaan in de 'Campus Wittenberg'. Met het idee om een internationale uitstraling te creëren. Wittenberg hoopt zo mensen van buitenaf te kunnen interesseren in een verblijf in Wittenberg terwijl ze studeren aan een van de instituten. Daarnaast zijn er nog een aantal verschillende gebouwen in de stad opgeknapt om de buitenlandse studenten beter te kunnen faciliteren.

Magdeburg: Leben an und mit der Elbe

Aantal inwoners 1989: 290.152
 2009: 229.672
 2025: 208.272 (verwachting)

Magdeburg probeert zich te profileren als een rivierstad en doet dit door de rivier de Elbe te gebruiken als cultureel en residentieel gebied. Dit gebeurt door het opknappen van verloederde gebieden langs de Elbe. Magdeburg probeert zo het stedelijk milieu te verbeteren in dialoog met de rivier. Binnen het raamwerk van de IBA heeft de stad zijn banden met de rivier versterkt. Het zuidoosten van Magdeburg wordt ook door IBA projecten aangepakt. Hierbij wordt de slogan 'less city – more countryside' gebruikt. Het doel van de IBA projecten was om de industriële gebieden die niet langer gebruikt werden om te vormen en de residentiële centra te versterken door een sterkere band met de Elbe te maken. Het noorden van Magdeburg wordt meer verstedelijkt. De oude industriële haven wordt omgevormd tot een meer verstedelijkt gebied met een 'science' karakter. Dit komt voornamelijk door de aanwezigheid van een denktank en de bouw van onderzoeks en kantoor gebouwen.

Merseburg: Neue Milieus – neue Chancen

Aantal inwoners 1989: 47.232
 2009: 35.894
 2025: 28.704 (verwachting)

Binnen de context van de IBA, heeft Merseburg verschillende strategieën ontwikkeld voor de integratie van specifieke sectoren. De stad wil niet alleen jonge mensen binnen de stad houden, maar wil ook open staan voor ondervertegenwoordigde groepen. De stad wil zo creatievelingen binnenhalen en migranten en arbeiders voor de industrie in Merseburg. De IBA in Merseburg wil gebruik maken van de locatie van de stad tussen de steden Halle en Leipzig om mensen aan te trekken die in een middelgrote stad willen wonen. Een van de meest belangrijke IBA projecten is de ontwikkeling van het Kathedraalkwartier. De renovatie van het Tieferkeller district is een ander IBA project. Hier zijn verschillende gebouwen opgeknapt en er is een Tieferkeller art centrum opgericht.

Naumburg (Saale): Stadtbildung – Bürgerschaft und Baucultur

Aantal inwoners 1989: 40.715
 2009: 34.711
 2025: 27.863 (verwachting)

Naumburg wordt gekarakteriseerd door een oude stad met een middeleeuwse lay-out. In deze stad zijn het voornamelijk de inwoners die bij hebben gedragen aan het verbeteren van de stad. Het project van Naumburg is gebaseerd op de overtuiging dat door middel van het doorgeven van kennis over het behoud van gebouwen de inwoners meer zelfvertrouwen hebben om dingen aan te pakken. De stad profiteert van deze initiatieven en de inwoners raken meer verbonden met de stad. Opleidingsinstituten, architecten en andere partners hebben samen een netwerk gemaakt voor het opleiden van mensen op het gebied van behoud van gebouwen. Om dit netwerk te versterken wordt er een gebouw opgeknapt om het netwerk meer zichtbaar te maken.

Sangerhausen: Rating – Für lebenswerte Stadtquartiere

Aantal inwoners 1989: 43.823
 2009: 30.399
 2025: 22.368 (Verwachting)

Sangerhausen heeft zichzelf als taak gegeven om moderne en attractieve urbane gebieden te maken. De start van dit project in context met de IBA was een evaluatie van de verschillende locaties. Het doel is niet alleen om verschillende delen van de stad te consolideren maar ook om de gemeenschap te versterken. Van een stuurgroep is de IBA-ARGE werkgroep gevormd. Deze brengt publieke en private partners van woningmarkt, infrastructurele bedrijven, de sociale sector, inwoners en bestuur samen. Het meest in het oog springende IBA project is bij de 'Am Bergmann' estate. Dit gebouw is opgeknapt om de leefbaarheid te verbeteren door bijvoorbeeld liften te bouwen, maar aan de andere kant is getracht het gebouw zo veel mogelijk te behouden.

Staßfurt: Aufheben der Mitte

Aantal inwoners 1989: 41.325
 2009: 29.456
 2025: 22.808

Staßfurt is gevormd door haar verleden als een zoutwinningsgebied. Hierdoor is ook het historische centrum weggezonden, dit door een gebrek aan kennis over de samenstelling van de grond en onderliggende waterstromen in het verleden. Het proces van de IBA houdt in dat er oplossingen moeten worden bedacht voor het verlies van de stad en andere neveneffecten. Met het verloren centrum is een lange tijd niets gedaan. Door de IBA wordt in dit verloren centrum een nieuwe landschapszone gecreëerd. Daarnaast is er een drainagesysteem aangelegd dat alle bebouwde gebieden droog moet houden. Zo is het stadscentrum onder water gezet om zo een nieuwe zone in de stad te maken.

Quedlinburg: Perspective Weltkulturerbe

Aantal inwoners 1989: 29.096
 2009: 21.372
 2025: 17.479 (verwachting)

Quedlinburg heeft een van de best bewaarde middeleeuwse stadscentra van Duitsland. De UNESCO status van 1994 heeft de stad veel dingen opgeleverd, maar aan de andere kant bestaat er de dreiging van het verlies van veel historische gebouwen door leegstand. Wanneer een groot aantal van die gebouwen verkrotten kan het zo maar zo zijn dat de status verloren gaat. In context van de IBA wordt er dan ook gewerkt aan het behoud en verdere ontwikkeling van deze gebouwen. Hierbij ligt niet de nadruk op de benadering om de gebouwen als decorstukken te beschouwen maar in de vorm van plekken die gebruikt worden voor werk en leven. Toerisme is een van de belangrijkste economische pijlers van de stad, maar het is niet de bedoeling dat de stad in een museum verandert. Doordat er al veel initiatieven zijn om de gebouwen te behouden, mede doordat vele eigendom zijn private partijen, is de IBA er voornamelijk om deze initiatieven te consolideren en om de ervaringen die Quedlinburg heeft verkregen te communiceren. Zo is er een 'Citizen's for Quedlinburg forum' dat ruimte biedt om meer informatie uit te wisselen tussen verschillende partijen en een platform biedt voor coöperatie met het UNESCO management plan.

Wanzleben: Familie Stadt

Aantal inwoners 1989: 14.650
 2009: 13.005
 2025: 10.652 (verwachting)

In de stad Wanzleben gaat men onderzoeken, hoe de door de krimp, verminderde sociale relaties kunnen worden gestabiliseerd. Er wordt geëxperimenteerd met een model dat de maatschappij in een uitdunnende bevolking moet stabiliseren, een inter-generatieve 'Family policy'. Een van de projecten is om de hulp van burens aan elkaar te versterken en ook de waardering hiervoor. Hierbij wordt gekeken naar de vraag hoe een dergelijke maatschappij er uit moet zien. Om het proces te sturen zijn een aantal dagen georganiseerd waarin de onderlinge band van de bewoners werd versterkt.

Schönebeck (Elbe): Seibzehnhundertvieruntsiebzig

Aantal inwoners 1989: 46.589
 2009: 34.504
 2025: 26.419 (verwachting)

Schönebeck wordt gekenmerkt door twee belangrijke ontwikkelingen, 18^e eeuwse urbanisatie en een 19^e eeuwse industrialisatie. Het doel van de IBA in deze stad is het versterken van drie kerngebieden in de oude stad die voortkomen uit de oude 'Colonist streets' uit 1774. Een gebied gaat zichzelf promoten als een spa. Het centrum moet een nieuw imago krijgen als een woon en dienst locatie van hoge kwaliteit. Tot slot moet het gebied Froshe gaan profiteren van watertoerisme aan de Elbe. De participatie van de bevolking van Schönebeck in het verbeteren en reorganiseren van de stad is bevorderd door het organiseren van 'spring walks' en het openen van een IBA-winkel.

Weißenfels: GründerZeit

Aantal inwoners 1989: 43.639
 2009: 33.315
 2025: 26.140 (verwachting)

In Weißenfels is in de context van de IBA een industrieel gebied vervangen door een groene zone. Het doel hiervan is om de stad aantrekkelijker te maken voor de inwoners. Een slogan die hierbij gebruikt wordt is 'Business creates green zones'. Deze groene zone moet ook de oude en de nieuwe stad verbinden. Het tweede doel is de samenwerking met de voedselindustrie. Dit wordt ook gezien als de ruggengraat van de stedelijke ontwikkeling in Weißenfels. Een ander deel van de IBA in Weißenfels gaat over 'Business creates housing'. Het probleem met dit onderdeel van de IBA was dat de bewoners niet goed genoeg hebben meegewerkt, resulterend in een minder geslaagd project. Het laatste onderdeel is 'Business creates education'. Hierbij probeert Weißenfels zich te positioneren als een opleidingscentrum voor de voedselindustrie. Dit zorgt niet alleen voor nieuwe werkkrachten maar ook voor nieuwe bedrijvigheid.

Het is duidelijk dat de IBA in het algemeen en de IBA in Saxen Anhalt een aantal kenmerken heeft van wat een goede IBA in moet houden. Zo ontstaan IBA's uit uitzonderlijke omstandigheden (zoals krimp) waarbij oplossingen moeten worden gevonden voor complexe problemen. Hierdoor ontstaan er, naar men hoopt, nieuwe ideeën van goede kwaliteit die de regio sterker kunnen maken. Als aanvulling hierop heeft men bij de IBA Saxen Anhalt nog een aantal voor die regio belangrijke punten opgenomen. Zo worden historische kernen opgeknapt en krijgt elke stad apart de kans om IBA projecten te ontwikkelen die bij de stad horen. In paragraaf 2.3 worden een aantal ideeën verwerkt tot criteria. Er is gekozen om de negen specifieke doelstellingen van de IBA in Saxen Anhalt te gebruiken als criteria voor de beoordeling van de IBA in Parkstad Limburg. Dit vloeit voort uit de doelstelling om de IBA Saxen Anhalt en Parkstad Limburg te vergelijken. Deze doelstellingen kunnen goed verwerkt worden tot criteria. Het heeft minder zin om criteria te ontlenen uit elk van de 19 thema's van de steden omdat deze thema's te specifiek voor die steden zijn. Wel laten die thema's goed zien hoe de verschillende doelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

2.2 Governance Networks

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd. Ten eerste wordt er een definitie van governance networks gegeven. Vervolgens worden de belangrijkste elementen van network governance beschreven en tot slot worden beoordelingscriteria op het gebied van network governance gepresenteerd.

Door een aantal tekorten in de hedendaagse samenleving heeft het idee van een soevereine staat die de maatschappij van bovenaf bestuurd zijn betekenis verloren en is vervangen door nieuwe ideeën over gedecentraliseerde overheden gebaseerd op onderlinge afhankelijkheid, onderhandelingen en vertrouwen (Sorensen & Torfing, 2005). Ten eerste bestaat er een aantal tekorten in onze samenleving. Zo is er een legitimiteittekort, een uitvoeringstekort en een leertekort. De Nederlandse samenleving is in de afgelopen vijftig jaar getransformeerd van een hiërarchische samenleving naar een netwerksamenleving. Om hier sturing aan te geven moet de overheid zich gaan richten op stromen en knopen van activiteit en creativiteit (Hajer, 2011, p. 9). Dit betekent dus dat de overheid zich meer op netwerken moet gaan richten. De netwerkmaatschappij wordt gekarakteriseerd door een dubbel fenomeen van een steeds toenemende globalisatie aan de ene kant en anderzijds een versmalling voortkomend uit de zoektocht van mensen naar zelfdeterminatie en controle over de ander (Castells, 1996). Netwerken produceren effectieve oplossingen voor complexe problemen zoals krimp. Een voordeel van netwerken is dat ze meer autonoom en innovatiever kunnen opereren dan een bureaucratische of politieke organisatie. In deze context is het begrip governance network ontstaan. Deze netwerken zijn niet alleen bedoeld om te zorgen voor meer democratie maar voornamelijk omdat deze meer efficiënt en innovatief zijn. 'Netwerken worden steeds meer gezien als een belangrijke vorm van 'multi-organizational governance'. De voordelen van netwerkcoördinatie zijn verbeterde lering, efficiënt gebruik van hulpbronnen, toegenomen capaciteit voor het plannen en aanstippen van complexe problemen, grotere concurrentiekracht en betere services voor klanten' (Provan & Kenis, 2008, p. 229).

De definitie van governance networks die in deze scriptie wordt gebruikt is afkomstig van Sørensen en Torfing (2005). Governance networks worden gezien als een relatief stabiele horizontale articulatie van onderling afhankelijke, maar autonoom handelende actoren die interactie hebben door onderhandelingen, waaronder *bargaining*, deliberatie en intense machtspeletjes die plaatsvinden binnen een relatief geïnstitutionaliseerd kader van uitgesproken regels, normen, kennis en sociale *imaginaties* die zelfregulerend zijn binnen limieten van externe

actoren en welke bijdragen tot de productie van publieke doelen in de brede zin van visies, ideeën, plannen en regulaties (Sorensen & Torfing, 2005, p. 197). Governance networks worden dus gezien als een stabiele en horizontale koppeling van autonome maar onderling afhankelijke actoren, die op een zelfregulerende manier werken voor de realisatie van een publiek doel (Aersaether, Nyseth, & Bjorna, 2011, p. 307). Governance networks worden niet noodzakelijkerwijs gemaakt om het meer democratisch te maken, maar ze worden opgezet omdat ze meer efficiënt en innovatief worden geacht. Governance networks worden ook wel gezien als collaborative governance. Dit kan gezien worden als een extensie van representatieve democratie, waar burgers ook hun mening over beleid kunnen geven buiten verkiezingen om (Aersaether, et al., 2011)..

Om een netwerk te kunnen beoordelen moeten er verschillende criteria worden gevonden die dit mogelijk kunnen maken. In het artikel van Aersaether et al (2011) worden vier verschillende criteria uiteengezet. Het gaat hier om de representativiteit van stakeholders, transparantie, burger invloeden, reactie op metagovernance en de prestaties van het netwerk (Aersaether, et al., 2011, p. 310). Andere auteurs stellen dat een netwerk effectief is wanneer er positieve netwerkuitkomsten worden geboekt die normaal gesproken niet bereikt zouden kunnen worden door individuele organisaties die zelfstandig opereren (Provan & Kenis, 2008, p. 230).

Het is van belang dat de meest relevante stakeholders worden betrokken in het netwerk. Wanneer deze niet worden betrokken kan het zo zijn dat er problemen ontstaan op het gebied van legitimiteit. Een belangrijke vraag die hierbij ontstaat is natuurlijk wat dan die relevante stakeholders zijn. Volgens De Bruijn, Ten Heuvelhof en In 't Veld (2008) is het ten eerste belangrijk dat het totaal van de partijen dat wordt uitgenodigd een goede representatie is van de partijen die een belang bij de besluitvorming hebben. Ten tweede zijn er diverse mogelijkheden om verschillende partijen in een proces op te nemen. Met andere woorden niet elke partij hoeft in elk deel van het proces opgenomen te worden. Ten slotte, bij de inschatting of een partij bij de besluitvorming moet worden betrokken, spelen meer overwegingen een rol dan alleen machtsposities (zoals morele overwegingen) (De Bruijn, Ten Heuvelhof, & In 't Veld, 2008, pp. 46-47).

Transparantie van het netwerk is van belang omdat dit een fundamenteel issue is in een democratische samenleving. Verder verhoogt de transparantie de legitimiteit van het netwerk. Wel is er een dilemma rondom het wel of niet open of gesloten houden van het netwerk. Een open benadering komt de kwaliteit en draagvlak van besluitvorming ten goede. Aan de andere kant zorgt het voor veel en continue wijzigingen van plannen waardoor de besluitvorming stroperig wordt. Een gesloten benadering vergroot de snelheid van de besluitvorming binnen de

participerende groep. Een nadeel is dat het verzet kan genereren buiten de participerende groep waardoor de besluitvorming vastloopt zodra deze buitenstaanders het proces betreden (Esselbrugge, 2003, p. 298).

Een netwerk kan nog legitiemer worden door het communiceren van de activiteiten naar het publiek zodat de meningen van het publiek kunnen worden gehoord en bediscussieerd. Om te kijken of een netwerk meningen van buitenaf goed kan verwerken is het goed om te kijken naar interactieve besluitvorming. De vier eigenschappen van interactieve beleidsvorming, beschreven door Edelenbos et al (2001), gelden als leidraad voor de toepassing hiervan. In onderstaande tabel staan de vier eigenschappen opgesomd met een uitwerking ervan.

Eigenschap van interactieve beleidsvorming	Uitwerking
Openheid	“Om een beleidsaanpak (...) ‘interactief’ te kunnen noemen, moet deze een voldoende mate van openheid hebben” (Propper & Steenbeek, 1998, p. 293). De principes moeten dus een open karakter hebben. Dit kan getoetst worden door te kijken naar de mate van ruimte die andere actoren krijgen.
Gelijkwaardigheid	“Het element ‘gelijkwaardigheid’ brengt tot uitdrukking dat alle inbreng van iedere belanghebbende van gelijke waarde moet zijn voor het interactieve beleidsproces” (Edelenbos, Teisman, & Reuding, 2001, p. 16). Hier is het duidelijk dat de principes iedere inbreng serieus moeten nemen. Dat kan gemeten worden aan de hand van de hoeveelheid inbreng van anderen die ook daadwerkelijk is doorgevoerd.
Debat en onderhandelingen	Uit de principes moet duidelijk worden dat er ruimte is voor debat en onderhandelingen.
Invloed	Een belangrijk (impliciet) kenmerk van interactieve beleidsvorming is invloed van ‘normale burgers’ en belanghebbenden op

	<p>beleidsvorming (Edelenbos, et al., 2001, p. 18). Dit onderdeel wordt gemeten aan de hand van de hoeveelheid invloed die burgers hebben gehad bij het opstellen van ideeën over IBA projecten.</p>
--	--

Tabel 2 Eigenschappen van interactief beleids en uitwerking

Het netwerk moet ook om kunnen gaan met sturing van buiten af (metagovernance). Omdat governance networks worden gedefinieerd in de zin van hun capaciteit voor zelfregulatie. Zij kunnen niet worden gecontroleerd door de uitoefening van soevereine krachten binnen een hiërarchisch systeem, in de zin van het geven van taken. Politieke controle moet daarom opnieuw worden beschreven. Zodoende heeft de literatuur op het gebied van governance networks politieke controle geherdefinieerd als metagovernance. Metagovernance poogt zelfregulerende governance networks te reguleren door het scheppen van condities waarin ze kunnen opereren. Hierbij gaat het onder andere om pogingen van politici of anderen tot het maken, structuren en beïnvloeden van de interactie binnen een bepaald governance network (Sorensen & Torfing, 2005, p. 202). Het gaat hier dus om de vraag of het raamwerk dat is gemaakt wordt gerespecteerd door het netwerk.

Tot slot kan er gekeken worden naar de uitkomsten van het netwerk. Een netwerk wat niets oplevert kan niet gezien worden als een goed netwerk en is dus ook een niet legitiem netwerk (Aersaether, et al., 2011).

2.3 Beoordelingscriteria

In deze paragraaf wordt door middel van de vorige twee paragrafen een set beoordelingscriteria ontwikkeld voor de beoordeling van het IBA-open project in Parkstad Limburg. Als uitgangspunt worden de verschillende criteria van paragraaf 2.2 gebruikt. Op deze uitgangspunten worden de concepten van de IBA toegepast zodat een algemene set beoordelingscriteria ontstaat.

Opgesomd zijn de verschillende beoordelingscriteria op het gebied van governance networks als volgt:

1. Zijn de relevante stakeholders betrokken.
2. Is het netwerk transparant.
3. Hoe is de communicatie naar het publiek.
4. Hoe gaat het netwerk om met sturing van buitenaf.
5. Heeft het netwerk wel gepresteerd.

Bovenstaande criteria komen naar voren vanuit de literatuur die bestudeerd is. De eerste vier criteria zijn overgenomen vanuit de artikel van Aersaether. Het laatste criterium is voortgekomen uit andere artikelen. Er is gekozen voor deze criteria omdat deze het meest lijken te testen en zo dus ook kunnen zorgen voor het beste resultaat bij de analyse.

Wanneer er wordt gekeken naar relevante criteria uit de IBA Sachsen Anhalt kan er worden opgemerkt dat het belangrijk is om elke plaats die meedoet aan de IBA als een opzichzelfstaand project binnen het groter geheel te zien. Zo kunnen verschillende projecten worden bedacht binnen elke stad, die dan ook goed aansluiten bij de stad. Daarnaast is het belangrijk dat er veel verschillende actoren worden betrokken. Natuurlijk ligt hier de nadruk op het gebruik van 'targeted networking' zodat uit verschillende hoeken van de samenleving actoren worden betrokken. Ook moet er ruimte worden gecreëerd voor nieuwe ideeën. Door middel van citymarketing kan een stad een nieuwe impuls krijgen. De negen punten, genoemd in paragraaf 2.1, worden verwerkt tot criteria waaraan een IBA zich kan houden:

- a. Bewoners en bedrijven moeten betrokken worden bij de stedelijke herontwikkeling.
- b. De structurele veranderingen moeten worden gezien als kans.
- c. Er moet worden gekeken naar nieuwe vormen van ruimtelijke planning.

- d. Bestaande gebieden moeten opnieuw worden bekeken en er worden modelprojecten gerealiseerd die functioneren als experiment.
- e. Elke stad heeft zijn eigen manier van ontwikkelen.
 - o Hierbij is het van belang dat voor elke stad die meedoet aan het project een aparte visie bestaat.
- f. Worden de vrije ruimtes goed opgevangen.
- g. Worden de financiële middelen uit verschillende lagen van de samenleving aangeboord.
- h. Wordt er gebruik gemaakt van citymarketing.
- i. Wordt er een link gelegd naar andere steden op het internationale toneel.

Voor het samenvoegen van de criteria wordt er eerst gekeken naar criteria die overeenkomen met elkaar. Criteria b en i zijn niet in de te hanteren criteria opgenomen, omdat deze in de fase waarin IBA Parkstad zich momenteel bevindt nog niet meetbaar zijn. Structurele veranderingen (criterium b) zijn nog niet bereikt. Over internationale verbanden (criterium i) is wel nagedacht, maar dit heeft nog niet tot concreet overleg of uitwisseling van ideeën geleid.

Als resultaat volgt de volgende set met criteria.

Criterion A

- Worden alle relevante stakeholders (bewoners en bedrijven) betrokken bij het project en wordt er op een goede manier gecommuniceerd met deze partijen.

Criterion B

- Worden nieuwe vormen van ruimtelijke planning toegepast in het project. Worden bestaande gebieden opnieuw gebruikt. Hierbij horen ook de vrije lege ruimtes.

Criterion C

- Worden de steden apart bekeken en krijgt elke stad haar eigen visie.

Criterion D

- Worden er door middel van publiek private samenwerking financiële middelen vanuit alle delen van de samenleving aangeboord.

Criterion E

- Wordt er gebruik gemaakt van citymarketing.

Criterion F

- Is het een transparant netwerk.

Criterion G

- Wordt er op een goede manier omgegaan met sturing van buitenaf.

Criterion H

- Heeft het netwerk ook resultaten geboekt.

Figuur 1: Overzicht van de opgestelde criteria

Criterion A wordt gemeten aan de hand van ideeën van De Bruijn, Ten Heuvelhof en In 't Veld (2008) over wat relevante stakeholders zijn. Volgens deze auteurs is het ten eerste belangrijk dat het totaal van de partijen dat wordt uitgenodigd een goede representatie is van de partijen die een belang bij de besluitvorming hebben. Ten tweede zijn er diverse mogelijkheden om verschillende partijen in een proces op te nemen. Ten slotte, bij de inschatting of een partij bij de besluitvorming moet worden betrokken, spelen meer overwegingen een rol dan alleen machtsposities (zoals morele overwegingen) (De Bruijn, et al., 2008, pp. 46-47). Daarnaast wordt er gekeken naar de wijze van communicatie. Wordt er wel gecommuniceerd en zo ja op

welke wijze. Om te kunnen beoordelen of dit goed is gebeurd, wordt er in de interviews naar dit onderwerp gevraagd.

Criterium B, C, D en E worden beoordeeld uit informatie die verzameld is uit interviews en documentanalyse. Het is eenvoudig om te bekijken of er sprake is van hergebruik van lege ruimtes en bestaande gebieden, of de steden een aparte visie hebben en of er gebruik wordt gemaakt van publiek private samenwerking. Bij deze criteria wordt er geconstateerd of het wel of niet aanwezig is en vervolgens worden hier aanbevelingen over gedaan.

Criterium F wordt gemeten aan de hand van theorieën van Esselbrugge (2003). Hierbij gaat het voornamelijk over het dilemma dat ook al in paragraaf 2.2 aan de orde is gekomen. Een open benadering komt de kwaliteit en draagvlak van besluitvorming ten goede. Aan de andere kant zorgt het voor veel en continue wijzigingen van plannen waardoor de besluitvorming stroperig wordt. Een gesloten benadering vergroot de snelheid van de besluitvorming binnen de participerende groep. Een nadeel is dat het verzet kan genereren buiten de participerende groep waardoor de besluitvorming vastloopt zodra deze buitenstaanders het proces betreden (Esselbrugge, 2003, p. 298). Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van theorieën op het gebied van interactieve besluitvorming. Hieraan kan worden afgemeten in hoeverre het de bedoeling is een transparant netwerk te maken.

Criterium G wordt beoordeeld aan de hand van de vraag hoe goed de IBA binnen het raamwerk van andere overheden past en hoe goed andere overheden invloed kunnen uitoefenen op de IBA.

Bij het laatste criterium (criterium H) wordt gekeken naar de resultaten die geboekt zijn. Hierbij speelt de vraag in hoeverre er al resultaten zijn geboekt en hoe waarschijnlijk het is dat er resultaten geboekt gaan worden.

Hoofdstuk 3 Parkstad Limburg

Dit hoofdstuk is opgebouwd uit twee delen. In deel één wordt de regio Parkstad Limburg beschreven en in deel twee wordt het project IBA-open beschreven. Daarna volgt een korte conclusie die de belangrijkste punten van het hoofdstuk op een rij zet.

3.1 Regioschets van Parkstad Limburg

Parkstad Limburg is een samenwerkingsverband van acht gemeentes. Deze gemeentes zijn: Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal. Deze acht gemeentes werken samen om de economische structuur van de regio te versterken. *‘Vóór 1999 heette Parkstad Limburg “Streekgewest Oostelijke Mijnstreek”. In dit Streekgewest werkten de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Onderbanken, Nuth, Simpelveld en Voerendaal al samen. Vanaf 1999 veranderde de samenwerkingskoers en werd, om die totale verandering meer kracht bij te zetten, de naam veranderd in Parkstad Limburg’. Op 22 februari 2010 namen de gemeentes een unaniem besluit tot het toetreden tot de WGR-plus regeling (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010).*

Parkstad Limburg kenmerkt zich door een karakteristieke omgeving. Het platteland en de stad zijn verweven door het landschap. *‘In de stedelijke gebieden liggen vele groene eilanden en groenstroken die doorlopen naar het platteland, zodat de overgang van stad naar landelijk heel natuurlijk verloopt’ (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010).* De verstedelijking heeft geografisch gezien alleen op de hoger gelegen gedeelten van het landschap plaatsgevonden. In de dalen is vrijwel niets gebouwd. De beekdalen vormen nog steeds een herkenbare en dominante hoofdstructuur (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010).

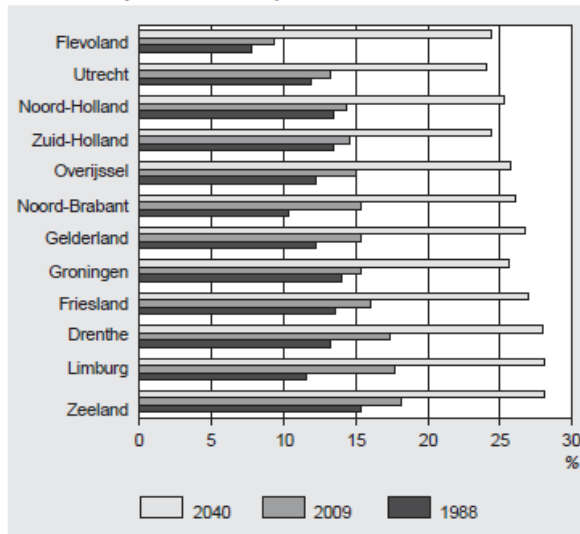
‘Parkstad Limburg is een oude mijnstreek en de mijnindustrie heeft zijn sporen in het landschap achtergelaten’ (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010). Voordat de mijnindustrie opkwam werd er in deze regio vooral landbouw bedreven. Door de mijnindustrie kreeg de regio een stedelijk karakter. Steden werden rond of in de buurt van de grote mijnfabrieken gevormd. Het ‘zwarte goud’ bleek winstgevend te zijn en de economie van de regio bloeide op. Na enkele jaren van winning was de mijnindustrie niet meer rendabel. De mijnen sloten tussen 1965- 1975 voorgoed hun deuren (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010). Doordat de economie van deze streek alleen gebaseerd was op de mijnbouw, kwam deze klap hard aan (Gemeente Heerlen, 2012). Na deze klap is het gebied waar de mijnbouw plaatsvond eigenlijk niet meer opgekrabbeld. Wel zijn er nog bedrijven door de overheid gevestigd in dit gebied, Onder andere

de Open Universiteit, het CBS-kantoor en de hoofdzetel van het ABP openen hun deuren in de oostelijke mijnstreek.

Al vanaf het begin van de oprichting van de Parkstad Regio en de wgr plus regeling staat krimp op het programma. Er was toen wel sprake van een andere kijk op het probleem. Men dacht dat wanneer er wat harder gewerkt werd om de regio aantrekkelijker te maken ook wel meer mensen zouden komen. Het denken dat je krimp tegen kan gaan heeft enkele jaren geduurd. Rond 2005 is men er van overtuigd geraakt dat er meer gedaan moest worden. Het gaat hier niet om het tegengaan van krimp maar meer de leegloop proberen tegen te gaan en ook iets aan de woningmarkt doen. Vanaf 2008 was het probleem van de krimp geland in beleidsagenda's. Het heeft dus een aantal jaren geduurd voordat het besef er was om op een andere manier iets aan de krimp te doen (Augustijn, 2012).

In figuur 1 is te zien dat Limburg een groot aandeel 65plussers heeft. Omdat in figuur 1 alleen gesproken wordt over Limburg als een geheel zou je kunnen stellen dat dit geen goed beeld geeft van de regio Parkstad Limburg. Andere gemeentes kunnen de uitkomst verslechteren of verbeteren. Een kaart kan de verschillen beter laten zien. Op kaart 1 is de vergrijzing in 2040 te zien. Op deze manier is duidelijk te zien dat Parkstad Limburg voor een grote opgave staat (groter dan in andere regio's) om de vergrijzing in goede banen te leiden.

5. Aandeel 65 jaar of ouder naar provincie

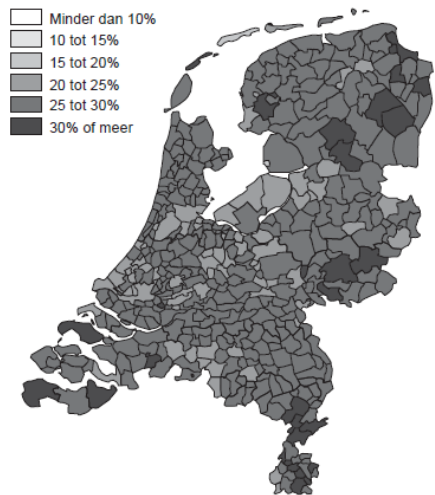
Figuur 2: aandeel 65 jaar of ouder naar provincie (De Jong & Van Duin, 2009, p. 37)

Ook de daling van de bevolking is in Parkstad Limburg erg sterk. 'Parkstad Limburg telt in 2025 naar verwachting ruim 15 duizend inwoners minder dan nu. Vooral in Heerlen en Kerkrade gaat er krimp optreden' (De Jong & Van Duin, 2010, p. 39). Kaart 2 laat zien dat er in Parkstad

Limburg een krimp van 5% is opgetreden in de periode 1998-2008. Deze krimp is een stuk groter dan in de rest van het land.

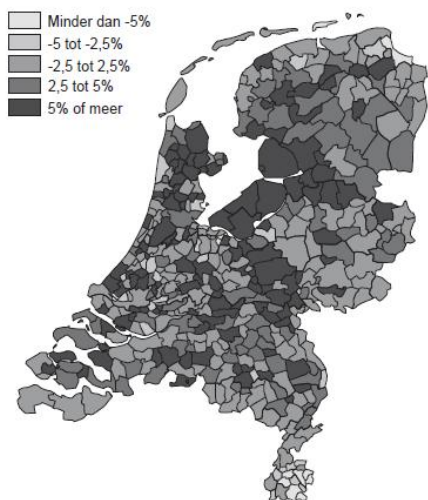
Een ander belangrijk punt is de krimp in het aantal huishoudens. Voor de woningbouw is het belangrijk dat er een beeld is van de ontwikkeling van het aantal huishoudens. In Parkstad Limburg is als een van de weinige regio's in Nederland een afname te zien van het aantal huishoudens. 'De lichte huishoudenkrimp in Parkstad Limburg hangt samen met de ontwikkeling die deze regio ook bij de bevolkingskrimp parten speelt: Jongeren die voor studie of werk wegtrekken (vooral richting Randstad, Maastricht en de stedenband van Noord-Brabant) en jonge gezinnen die over de grens verhuizen vanwege de gunstige woningmarkt daar. De ouderen blijven achter en zorgen voor de sterke vergrijzing' (De Jong & Van Duin, 2010, p. 42).

2. Aandeel personen van 65 jaar of ouder, 2040

Kaart 1: Aandeel personen 65 jaar of ouder 2040 (De Jong & Van Duin, 2010)

4. Bevolkingsgroei per gemeente, 1998-2008

Kaart 2: Bevolkingsgroei per gemeente, 1998-2008(De Jong & Van Duin, 2010)

Dit samen maakt dat de regio Parkstad Limburg een economisch zwakke regio is. In het document 'Op hete kolen' van de regio Parkstad Limburg komt naar voren dat zich om Parkstad Limburg belangrijke ontwikkelingen hebben voorgedaan. Zo kreeg Maastricht een internationaal profiel, Sittard en Geleen groeiden uit tot de smidse van Limburg, Aken bloeit als 'Kompetenzraum für Hochtechnologie', in Genk kwamen industrie en logistiek tot bloei en ook Luik maakt forse stappen vooruit. Parkstad Limburg blijft achter in deze dynamiek. De sociale problematiek is beklemmend, de werkloosheid is hoog, de hoger opgeleide jongeren trekken weg, het regionaal inkomen is laag en startende ondernemingen groeien langzaam. In de vergelijkende schets, gemaakt in het document 'Op hete kolen', komt dus naar voren dat de regio Parkstad Limburg achter is gebleven bij de regio's in de buurt.

De samenwerking in de toekomst van de regio Parkstad hangt af van de bereidheid van de gemeenten om door te gaan zelfs na de mogelijke opheffing van de Wgr plus regio. Wanneer men kijkt naar het thema krimp en herstructurering stelt Koen Augustijn, dan zullen gemeenten in het algemeen zeggen dat samenwerking op regionaal niveau heeft gewerkt (2012). 'Bij de pijler economische structuurversterking heerst deze gedachte minder, sommige projecten zouden gemeenten ook zelf kunnen en willen doen. Bij grensoverschrijdende samenwerking zou er juist eventueel gekeken kunnen worden op (Zuid)Limburgse schaal. Bijvoorbeeld de gemeente Heerlen kijkt ook naar andere mogelijkheden. Het zou kunnen zijn dat er meer gedaan wordt met IBA. Maar hier is nog niets over besloten' (Augustijn, 2012). Het is dus met andere woorden voor de verschillende gemeenten belangrijk om samen te werken. Op welke wijze dit in de toekomst gaat gebeuren en hoe intensief is nog maar de vraag.

3.2 IBA-open Parkstad Limburg

Het idee voor een IBA in Parkstad Limburg is gekomen vanuit de grote opgave waar Parkstad voor staat. Een groot deel van de voorzieningen gaat in Parkstad op de schop. Daarnaast wordt in de regio Parkstad krimp meer als een kans gezien dan een bedreiging. Men is al hard bezig met aan de regio te timmeren maar men mist nog een coördinerende factor. Een aantal jaren terug zijn medewerkers van de Parkstad regio naar de Saxen Anhalt in Duitsland gegaan om te kijken hoe men daar met krimp omgaat. Daar is dan ook het idee voor een IBA vandaan gekomen (Goossens, 2012). Het is van belang om te onderstrepen dat de IBA in Parkstad Limburg geen kopie is van die in Saxen Anhalt. Volgens de heer Goossens (projectleider van IBA in Parkstad) heeft de directeur van IBA Hamburg bij een bijeenkomst opgemerkt dat elke IBA uniek is. Wanneer een IBA wordt gekopieerd, is die bij voorbaat al mislukt (Goossens, 2012). Het is dus duidelijk dat de IBA in Parkstad Limburg probeert haar eigen weg te vinden om de problematiek in de regio op te lossen. Er kan dus niet geleund worden op andere IBA's zoals die in Saxen Anhalt. Verder merkt Goossens op dat er ook geen richtlijnen zijn waar een IBA zich aan moet houden (2012).

Nu hoort IBA-open Parkstad Limburg bij het zogenaamde flankerende beleid van de Stadsregio Parkstad Limburg. Dit flankerende beleid ondersteunt het transformatieplan. Ook bevordert volgens de Stadsregio de IBA de integratie in de uitvoering. De IBA wordt gezien als een verbindend element in de vorm van een proces. Door middel van de IBA wordt geprobeerd om een laboratorium van innovaties los te maken. Hier gaat het niet alleen om fysieke transformaties maar ook om nieuwe manieren om burgers warm te maken om mee te doen. De IBA moet het beeld van een zorgende overheid wegnemen en vervangen door een nieuwe mentaliteit die burgers in staat stelt om mee te doen. Hierdoor ontstaat een positieve identificatie met de regio. Het vernieuwende element van de IBA in Parkstad Limburg zit ook in het feit dat er echt geprobeerd wordt om niet alleen maar topdown te denken maar op zoek te gaan naar een mix van topdown en bottomup kijken naar de problemen in de regio. Op deze manier wordt er gestreefd naar nieuwe vormen van samenwerking en krachten in de samenleving, om zo tot een nieuwe micro-economische structuur te komen. Dit is volgens de stadsregio hard nodig om de regio weer op gang te trekken (Goossens, 2012). Met het doorvoeren van een IBA wil de stadsregio een podium maken waarop de kwaliteiten en competenties in het oplossen van herstructureringsvraagstukken kunnen worden getoond, aan de hand van voorbeeldprojecten op internationaal niveau (Stadsregio Parkstad Limburg, 2010). Bij de IBA in Parkstad Limburg horen de volgende fasen (Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.).

Fase 1 (juni 2011): kickoff manifestatie.

- Begin van netwerk- en draagvlakvorming voor een IBA.
- Begin van een open proces.

Fase 2 (november 2011): vorming draagvlak.

- Contouren Panorama 2040.
- Allianties rond potentiële IBA projecten.
- Businessplan: financiering en organisatie.
- Zoektocht naar partners en leiders.
- Positionering- en profileringsplan.

Fase 3 (medio 2012): Go no go IBA 2012-2020.

- Besluit over het al dan niet uitvoeren van de transformatieagenda, het Bidbook.
- Overdracht stuurgroep naar IBA rechtspersoon.

Fase 4 (najaar 2012): IBA in bedrijf.

- Oprichten IBA rechtspersoon.
- Oprichten publieke startmanifestatie.

Fase 5 (najaar 2012): Start

- Publieke start IBA.
- Start Open Oproep met kwalificatielabel en uitvoering IBA projecten.

Presentatiejaar 2020:

- Tentoonstelling IBA projecten.

De beslissing of de IBA wel of niet door gaat wordt genomen in Fase 3 Go-no-go. Deze keuze wordt gemaakt door de verschillende bestuurders van de gemeenten die in de Parkstad regio zitten. Op dit moment ziet het er na uit dat er wordt gekozen voor het doorgaan met de IBA. De redenen om wel of niet door te gaan met de IBA zijn lastig te achterhalen omdat de besluitvorming achter gesloten deuren plaatsvindt. Wel is het zo dat een belangrijke reden om door te gaan met de IBA neerkomt op of er wat te halen valt voor de gemeente met de IBA. Met andere woorden wat levert de IBA de gemeenten op (Goossens, 2012).

Door middel van het halen van een aantal doelstellingen probeert de stadsregio de IBA te laten slagen. Deze doelstellingen zijn:

1. *Dienen als vliegwiel voor de transformatieopgave.* De IBA kan helpen in de vorm van een instrument waarmee de urgentie van de transformatieopgave duidelijk kan worden gemaakt.
2. *Zorgen voor synergie tussen de afzonderlijke beleidsvelden.* Door middel van de IBA probeert de regio Parkstad beleidsvelden met elkaar te verbinden.
3. *Het accent leggen op kwaliteit, creativiteit en innovatie.* Doordat krimp een relatief nieuw probleem is moeten er door middel van de IBA nieuwe oplossingen gevonden worden.
4. *Dienen als positieve communicatiedrager naar de inwoners van Parkstad en het bevorderen van burgerparticipatie.* De IBA moet het transformatieproces een gezicht geven en dit op een positieve manier naar buiten brengen.
5. *Het imago, de bekendheid van, en de identificatie met de regio sterk verbeteren.* De IBA moet gaan dienen als nieuwe trots van de inwoners van de regio Parkstad Limburg, daarnaast moet het ook een middel worden om de opgedane kennis naar buiten te brengen.
6. *Het versterken van het investeringsklimaat.* De IBA moet proberen investeerders aan te trekken.
7. *Het binden van de partners.* Omdat het hier gaat om een lang proces is het van belang om partijen duurzaam aan het proces te binden.

IBA-open Parkstad Limburg heeft geprobeerd een eigen koers te bepalen die past bij de context, opgave en schaalniveau van de regio. Met het oog op andere internationale IBA's heeft de regio Parkstad Limburg een aantal overkoepelende 'waarheden' opgesteld. Deze waarheden zijn (Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.):

- **Organiseer een open oproep**

Zorg dat iedereen kan bijdragen. Iedereen mag meedoen met de open oproep van de IBA in Parkstad Limburg. De precieze invulling van de open oproep wordt op dit moment nog onderzocht. Hierbij speelt voornamelijk de vraag van de frequentie een rol, moet er in de acht jaar één oproep worden gedaan of wordt er gedurende acht jaar elk jaar een oproep gedaan (Goossens, 2012).

- **Maak geen eindplan,**

Maar organiseer een proces op basis van wat je als regio wilt bereiken;

- **Zoek naar de eigenheid van stad en regio**

En zet die in om nieuwe toekomst te maken. Het gaat bij de projecten voornamelijk om projecten die nu actueel zijn.

- **Vind ondernemers en anderen**

Soms verrassende partijen die willen investeren en risico nemen.

- **Betrek de bewoners goed bij het veranderingsproces**

Zij kennen de regio het best en moeten de verandering dragen. De IBA in Parkstad Limburg moet niet alleen iets voor een beperkte groep worden maar moet met iedereen samen gebeuren. De IBA kan alleen de stenen geven om te bouwen, maar die stenen moeten samen met de burger worden gemaakt. Daarom wordt er nu van alles al in visies gezet (Goossens, 2012).

- **Geef de politiek de kans om 'aan te haken',**

Om overtuigd te raken dat dit kan werken voor de regio;

- **Ben ambitieus**

Er moet heel wat gebeuren om de toekomst van een regio te veranderen. Wel ligt de nadruk van de IBA in Parkstad Limburg op bouwen (niet nieuwe bouwen) en verbouwen (voornamelijk slim ombouwen) (Goossens, 2012).

- **Ben praktisch**

Zoek kansen, vind mogelijkheden, betrek nieuwe partners, en zorg dat veranderingen zichtbaar worden;

- **Breng samenhang aan**

Richt investeringen één kant op.

De thema's van de Parkstad IBA zijn achtereenvolgens energie, wonen en leven en leisure. Vanuit die drie thema's wordt gewerkt naar het uiteindelijke doel van de IBA Parkstad Limburg (Panorama Parkstad 2040), een nieuw soort stad passend bij de streek. Het thema energie gaat voornamelijk over het opnieuw gebruiken van het landschap van de mijnen (Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.). Over het algemeen wordt er door de stadsregio gesteld dat alles energie kan zijn. Bij het thema wonen en leven gaat het om de vraag welke nieuwe woon en leefkwaliteiten er nodig zijn voor de bewoners. Er moet ook hier gekeken worden naar vooral de kansen van krimp (Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.). Het thema Leisure gaat over de vraag hoe Parkstad Limburg bezoekers kan verwelkomen en zo de economische structuur versterken (Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.).

De ideeën die worden ingezonden om kans te maken om een IBA project te worden, worden gekwalificeerd rond een thema. Hierbij wordt gekeken naar verschillende criteria. Dit zijn geen criteria om af te schrikken maar juist om te prikkelen. Het IBA bureau gaat vervolgens helpen bij het op een hoger niveau brengen van de verschillende inzendingen. Ook wordt er geprobeerd om ideeën samen te brengen. Hier kan de stadsregio als een soort makelaar worden gezien (Goossens, 2012).

De IBA in Parkstad Limburg probeert zo open mogelijk te zijn, maar het is wel zo dat de keuzes die aan de bestuurlijke kant worden genomen niet zomaar naar buiten komen (Goossens, 2012). Hier gaat het voornamelijk over de vraag of de IBA in Parkstad wordt doorgezet of dat aan het eind van dit jaar er voor wordt gekozen om het niet te doen. Op dit moment ziet het er wel naar uit dat er wordt gekozen voor het doorzetten van de IBA. Bestuurders zien in dat dit een goed instrument is om de regio weer op te krikken (Goossens, 2012).

4 Toepassing op IBA-open Parkstad Limburg

In dit hoofdstuk zal per criterium worden gekeken in hoeverre het IBA-open project in Parkstad hieraan voldoet. De criteria zijn afkomstig uit paragraaf 2.3. Het is in dit hoofdstuk nog niet de bedoeling conclusies te trekken, dit gebeurt in hoofdstuk vijf. Eerst zal het criterium worden herhaald en vervolgens wordt door middel van het theoretisch kader onderzocht of IBA-open hieraan voldoet.

criterium A: worden de relevante stakeholders (bewoners en bedrijven) betrokken bij het project en wordt er op een goede manier gecommuniceerd met deze partijen.

Wat duidelijk naar voren komt is dat er vanuit de Parkstad regio een wil is om goed te kijken naar de verschillende stakeholders. Het is de bedoeling dat iedereen die mee wil doen met de IBA in Parkstad Limburg deze kans ook krijgt. Er wordt zelfs zo ver gegaan dat wanneer een project nog niet helemaal voldoet er samen met de initiatiefnemer wordt gekeken naar een manier om het project of idee beter te maken. Hier zijn ook prikkelende criteria voor opgesteld. Men zou kunnen stellen dat door het opstellen van criteria je al meteen een scheiding maakt tussen goede en minder goede ideeën. Omdat er nog niets is besloten over de criteria kan er niet worden geconcludeerd dat deze criteria de deelname van stakeholders belemmeren.

Bij de open oproep die Parkstad gaat houden mag iedereen mee doen aan de IBA. Dus men zou kunnen stellen dat veel personen worden betrokken. Wanneer er tevens redelijk strenge criteria worden toegepast kan het zo zijn dat alleen de sterkste partijen met misschien de beste ideeën overblijven. Nu zou je kunnen concluderen dat zo ook de meest relevante actoren zullen overblijven. De toekomst zal dit moeten uitwijzen.

Op het gebied van de communicatie naar de verschillende spelers kan worden geconcludeerd dat het nog niet helemaal goed verloopt. Er is weliswaar een website en er wordt gebruik gemaakt van verschillende sociale media, maar in het interview met de heer Goossens kwam naar voren dat de communicatie op verschillende punten nog verbeterd kan worden. Zo moeten de medewerkers van Parkstad nog wennen aan de communicatie naar buiten. Daarnaast vindt een deel van de besluitvorming achter gesloten deuren plaats, hier wordt niet over gecommuniceerd (Goossens, 2012).

Vanuit het theoretisch kader is het duidelijk dat er in ieder geval mensen betrokken moeten worden die belang hebben bij de besluitvorming. Nu is het duidelijk dat de Stadsregio

betrokken is bij de besluitvorming, omdat men voorstander is van een IBA.. Het is niet duidelijk geworden of er op dit moment al anderen betrokken zijn bij de besluitvorming. Vanuit het interview kan worden geconcludeerd dat dit niet zo is. Wel is er een kickoff georganiseerd waar verschillende belanghebbenden kennis konden maken met de IBA. Dit zou ook een goede situatie zijn geweest om te bekijken welke stakeholders relevant zouden kunnen zijn voor de besluitvorming. Wel weten we vanuit De Bruin en Ten Heuvelhof dat niet iedereen in elke fase betrokken hoeft te worden (2008). Omdat de stadsregio zich pas in het begin van de besluitvorming bevindt, is het logisch dat het besluit om wel of geen IBA te organiseren achter gesloten deuren wordt gehouden. Uit het interview bleek dat verschillende partijen nog niet helemaal overtuigd zijn van een IBA. Het is aan de Stadsregio om dit met of zonder stakeholders te beslissen. Het kan net zo goed zijn dat wanneer er eenmaal is besloten om een IBA te houden wel veel mensen worden betrokken.

criterium B: worden nieuwe vormen van ruimtelijke planning toegepast in het project. Worden bestaande gebieden opnieuw gebruikt. Hierbij horen ook de vrije lege ruimtes.

Op de vraag of er nieuwe vormen van ruimtelijke planning worden toegepast kan worden geantwoord dat dit voor een deel zo is. Het feit alleen al dat dit, wanneer er wordt besloten om door te gaan met de IBA, de eerste IBA is in Nederland, is al vernieuwend. Dit komt mede door de problematiek waar Parkstad Limburg voor staat. Om de krimp in goede banen te leiden is ervoor gekozen om een vernieuwend instrument toe te passen. Het instrument is vernieuwend. Of de precieze invulling van het instrument, waar nog niet veel over is besloten, vernieuwend is, moet nog worden bekeken. De heer Goossens gaf aan dat hij een heel sterke topdown regie voelde, maar dat juist de bottomup in samenwerking met de topdown zeker in de Parkstad regio urgent is. 'De mensen moeten weer geloven in hun eigen kracht, moeten weer trots worden en moeten weer ingezet worden om te excelleren en daar moeten we op voortborduren' (Goossens, 2012). De IBA moet een instrument gaan worden wat de bewoners weer een eigen identiteit gaat geven. Ook wordt er geprobeerd om een nieuwe inrichting te geven aan de economische structuur in Parkstad.

Er zijn ook een aantal thema's gemaakt waarbij mensen hun ideeën kwijt kunnen. De IBA in Parkstad zal dan gaan opereren als een makelaar om vraag en aanbod bij elkaar te krijgen.

Er zou dus gesteld kunnen worden dat de naam IBA vernieuwend is in Nederland, maar dat de invulling van dat instrument dat niet hoeft te zijn. Men heeft er expliciet voor gekozen om

een IBA te organiseren omdat dit een nieuwe klank heeft en daardoor voor veel aandacht kan zorgen.

criterium C: worden de steden apart bekeken en krijgt elke stad haar eigen visie.

Dit criterium komt uit de IBA van Saxon Anhalt. Zoals te lezen is in hoofdstuk 2.1 is dit een belangrijk thema in de IBA in Saxon Anhalt. De redenatie is dat iedere stad uniek is en dus ook de aanpak per stad moet verschillen. Uit het interview met de IBA in Parkstad Limburg kwam duidelijk naar voren dat er geen intentie is om iets van de IBA's in Duitsland over te nemen. Geen enkele IBA is hetzelfde en er wordt juist geprobeerd om vanuit de eigen ervaring te kijken naar het probleem en zo oplossingen te bedenken die passen. Hierdoor is het op dit moment nog niet duidelijk of ook in Parkstad Limburg op een zelfde wijze wordt gekeken naar het probleem en ook wordt gekozen voor een aanpak waar elke stad haar eigen visie krijgt. Mede doordat de precieze invulling van de IBA in Parkstad Limburg nog niet duidelijk is. Op dit moment is het zo dat ze van plan zijn om verschillende projecten in verschillende thema's in te schalen. Hier wordt meer gekeken naar de unieke elementen van de regio en niet zo zeer naar de karakteristieken van de verschillende steden en dorpen. Dus het is nog niet duidelijk of steden apart bekeken gaan worden zoals in de IBA in Saxon Anhalt.

criterium D: worden er door middel van publiek private samenwerking financiële middelen vanuit alle delen van de samenleving aangeboord.

De heer Goossens gaf aan in het interview, dat ik met hem had, dat IBA niet moet leunen op alleen maar het verstrekken van subsidies aan bedrijven (2012). De overheden moeten zich in de IBA meer gaan opstellen als partner in het proces en dus niet alleen maar subsidie verlenen. Wel moet er een stevig bedrag garant staan voor de eventuele onrendabele top van projecten. Het moet ook meer gezien worden als geld wat ideeën kan aansporen. Het is voor de IBA uiteindelijk de bedoeling dat alle investeringen een soort sneeuwbal effect creëren waardoor investeringen vermenigvuldigen.

Daarnaast ziet de IBA zich ook meer als een aanjager. Mensen en bedrijven kunnen meedoen met de IBA maar dan moeten ze wel wat presteren. Ook wordt er een IBA bank opgericht. Deze bank kan er voor zorgen dat er op een slimme manier om wordt gegaan met de financiën en er nieuwe verdien capaciteit wordt gecreëerd (Goossens, 2012).

Er wordt dus gebruik gemaakt van publiekprivate samenwerking om financiële middelen aan te boren. Daarnaast is het voornamelijk de bedoeling om de investeringen vanuit de maatschappij te laten komen.

criterium E: wordt er gebruik gemaakt van citymarketing.

Over het algemeen wordt er wel gebruik gemaakt van citymarketing om Zuid-Limburg aan te prijzen maar niet speciaal voor de regio Parkstad. Het is de bedoeling dat de IBA in Parkstad een soort van citymarketing gaat worden voor de regio.

criterium F: is het een transparant netwerk

Om te beoordelen of het IBA netwerk een transparant netwerk is wordt er gekeken naar hoe interactief het beleid is.

Ten eerste wordt er gekeken naar de openheid van het netwerk. Op dit moment is niet echt sprake van een open netwerk. De besluitvorming om een IBA te doen vindt namelijk plaats achter gesloten deuren. Aan de andere kant wordt wel iedereen opgeroepen met de open oproep om mee te doen met de IBA in Parkstad. Waarschijnlijk is het in de toekomst wel sprake van een open netwerk zoals wordt gesteld door de IBA in Parkstad, mede door de open oproep. Maar op dit moment wanneer het besluit moet worden genomen of men door gaat met de IBA is er geen sprake van een open netwerk.

Vervolgens wordt er gekeken naar de gelijkwaardigheid. Men kan stellen dat het inderdaad van belang is dat er een zekere gelijkwaardigheid is tussen overheid en burgers. Uit het interview, maar ook zeker vanuit de informatie die via de website naar buiten wordt gebracht, blijkt dit ook. Dit kan goed worden gezien aan het feit dat er gehamerd wordt op het samendoen. Maar aan de andere kant moeten de projecten wel eerst goedgekeurd worden door de IBA commissie. Het is dus niet zo dat er samen met iedereen wordt gekeken naar de juiste criteria.

Het derde punt is het debat en de onderhandelingen. Er is zeker ruimte voor het debat en onderhandelingen, maar wel pas nadat het besluit is genomen om een IBA in Parkstad te organiseren. Op dit moment is er nog geen merkbare ruimte voor debat en onderhandeling.

Het laatste punt is de invloed van de 'normale burgers' op het proces. Er kan gesteld worden dat er zeker invloed is van de burgers op de uitvoering van de IBA. Zij maken immers de IBA vanuit de ideeën die zijn geopperd vanuit de open oproep. Maar ook hier geldt weer dat de

invloed pas plaatsvindt nadat het besluit is genomen. Het is zeker niet zo dat de bewoners mee kunnen beslissen of er wel een IBA moet plaatsvinden.

De IBA in Parkstad Limburg is op dit moment dus nog geen open netwerk. Waarschijnlijk zal in de toekomst wanneer er door wordt gegaan met de IBA wel sprake zijn van een open netwerk, mede doordat het initiatief voor projecten bij de maatschappij wordt gelegd.

criterium G: wordt er op een goede manier omgegaan met sturing van buitenaf.

Het is lastig om te bekijken of door het IBA netwerk goed om wordt gegaan met het raamwerk dat door andere overheden wordt gemaakt. Wel is het zo dat de IBA geen verlengstuk moet worden van de Parkstad regio (Goossens, 2012). Men is van plan om allerlei aparte onderdelen op te richten waardoor de IBA eigenlijk een entiteit op zich is. Zo is de IBA minder gebonden aan de regels vanuit bijvoorbeeld de Parkstad.

Wel speelt op dit moment de vraag of er over moet worden gegaan tot een IBA. In dit specifieke geval is er wel sprake van zogenaamde politieke idealen. Niet voor alle bestuurders is het even duidelijk wat een IBA inhoud. Wel is het voor de bestuurders duidelijk dat er iets moet komen wat de regio weer nieuwe energie geeft. Ook speelt het feit dat in 2014 de Wgr plus regeling afloopt. Bestuurders onderhandelen momenteel over de vraag hoe ze nu verder moeten. Dat zou eigenlijk wel eens de IBA kunnen zijn (Augustijn, 2012).

criterium H: heeft het netwerk ook resultaten geboekt.

Dit criterium is op dit moment lastig te beantwoorden omdat de IBA in Parkstad Limburg nog niet is uitgevoerd.

De verwachtingen van de Parkstad regio zijn onder andere dat de stadsregio in staat is geweest om het optimisme bij de inwoners terug te krijgen. Dat er weer positieve signalen vanuit de regio komen. Er wordt ernaar gestreefd om een aantal projecten neer te zetten, waaraan je kan zien dat Parkstad aan het veranderen is. In 2020 moet het zo ver zijn dat er al fysiek resultaten klaar zijn en dat deze ook getoond kunnen worden. Ook is het de bedoeling dat er grensoverschrijdende projecten komen. Het belangrijkste is dat de economie van de regio wordt versterkt (Goossens, 2012; Stadsregio Parkstad Limburg, n.d.).

5 Conclusie en aanbevelingen

In deze scriptie is geprobeerd om antwoord te vinden op de vraag:

'Welke aanbevelingen kunnen er worden gedaan om de IBA in Parkstad Limburg te verbeteren in het licht van de IBA in Sachsen Anhalt en criteria op basis van governance networks?'

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is eerst onderzocht wat voor criteria er gevormd kunnen worden op basis van de IBA in Sachsen Anhalt en theorieën over governance networks. Deze criteria zijn in paragraaf 2.3 gepresenteerd. Voor de duidelijkheid worden ze hieronder herhaald.

Criterion A

- Worden alle relevante stakeholders (bewoners en bedrijven) betrokken bij het project en wordt er op een goede manier gecommuniceerd met deze partijen.

Criterion B

- Worden nieuwe vormen van ruimtelijke planning toegepast in het project. Worden bestaande gebieden opnieuw gebruikt. Hierbij horen ook de vrije lege ruimtes.

Criterion C

- Worden de steden apart bekeken en krijgt elke stad haar eigen visie.

Criterion D

- Worden er door middel van publiek private samenwerking financiële middelen vanuit alle delen van de samenleving aangeboord.

Criterion E

- Wordt er gebruik gemaakt van citymarketing.

Criterion F

- Is het een transparant netwerk.

Criterion G

- Wordt er op een goede manier omgegaan met sturing van buitenaf.

Criterion H

- Heeft het netwerk ook resultaten geboekt.

Figuur 1: Overzicht van de opgestelde criteria

Vervolgens is in hoofdstuk 4 met behulp van hoofdstuk 3 het IBA-open project in Parkstad Limburg beoordeeld aan de hand van deze criteria. Hieruit kwam naar voren dat het IBA-open project nog erg jong is en dus lastig is te beoordelen aan de hand van de criteria. Zo is criterium h nog niet te beantwoorden. Het gaat hier om een evaluatie achteraf, maar er heeft nog geen uitvoering plaatsgevonden. De andere criteria zijn wel te beantwoorden, maar ook op een bescheiden manier. In dit onderzoek is het lastig geweest om harde conclusies te trekken over de verschillende punten waarop de IBA in Parkstad zich zou kunnen verbeteren. Dit komt mede doordat de IBA hier nog niet ver genoeg is ontwikkeld om alle criteria te kunnen toetsen. Dit heeft zeker ook beperkingen opgeleverd in het onderzoek, maar door het nu al te onderzoeken is wel duidelijk geworden waar de IBA in Parkstad zich nu al eventueel op zou kunnen verbeteren. Een andere beperking in het onderzoek is dat er nog weinig mensen zijn die betrokken zijn bij de IBA. Daardoor is het lastig om veel informatie van binnenuit te verkrijgen. Toch is geprobeerd om voldoende informatie te krijgen.

Op het gebied van het betrekken van de verschillende stakeholders kan worden opgemerkt dat het bij de IBA niet heel duidelijk is welke stakeholders wel en welke stakeholders niet betrokken worden. Wel is het duidelijk dat in de eerste fase van de besluitvorming nog niet veel gewerkt is aan het betrekken van stakeholders. Het mag dus duidelijk zijn dat op dit gebied nog het een en ander veranderd kan worden. Zo zou Parkstad Limburg er voor kunnen kiezen om een onderzoek te doen naar groepen die kunnen bijdragen aan het succesvol tot stand komen van de IBA. Op dit moment zijn er nog een aantal vragen bij bestuurders over de IBA. Mijn voorstel is om enthousiaste groepen uit te nodigen om de bestuurders over te halen. Deze groepen kunnen op die manier druk uitoefenen op het proces om het zo misschien sneller te laten verlopen.

Op de vraag of er nieuwe vormen van ruimtelijke planning worden toegepast kan niet zonder meer positief worden geantwoord. Wat wel duidelijk is, is dat de IBA op zich in Nederland een nieuw fenomeen is. Hierdoor zou er geconcludeerd kunnen worden dat er wel degelijk geprobeerd wordt om nieuwe vormen van oplossingen voor de problemen van krimp te vinden. Verder is het natuurlijk erg lastig om nieuwe vormen van ruimtelijke planning te vinden. Wat redelijk nieuw kan zijn, is dat er veel vanuit de samenleving moet komen. Mensen zijn dus erg betrokken bij het opnieuw inrichten van de ruimte.

De criteria die specifiek te maken hebben met de IBA in Saxon Anhalt zijn niet meer van belang in deze conclusie. Bij de IBA is het namelijk belangrijk dat elke IBA iets apart doet wat echt bij de stad past. Wat ik wel zou willen aanbevelen is dat er niet alleen gekeken wordt naar projecten in Heerlen maar ook naar projecten in andere delen van Parkstad Limburg. De focus

ligt nu nog te veel op Heerlen als grootste gemeente van Parkstad. Dit kwam voornamelijk naar voren in het interview met Koen Augustijn van Parkstad Limburg.

Het criterium dat bekijkt of er gebruik gemaakt wordt van publiek private samenwerking wordt positief beoordeeld. Voor de IBA in Parkstad is men wel degelijk van plan om door middel van nieuwe financieringsmogelijkheden, projecten te financieren.

Er wordt naar mijn mening nog onvoldoende gebruik gemaakt van citymarketing voor de IBA in Parkstad. Men probeert het wel door middel van een website en verschillende sociale media, maar er werd ook beaamd dat de communicatie naar de bewoners toe nog niet goed verliep. Op dit punt zouden nog een aantal dingen verbeterd kunnen worden. Zo zouden er al een aantal voorbeeldprojecten, na de bekendmaking van de definitieve keuze voor een IBA, gerealiseerd kunnen worden. Op die manier laat je duidelijk zien dat er al hard gewerkt wordt aan de IBA.

Of het een transparant netwerk is, ligt eraan wanneer je er naar kijkt. Op dit moment is er nog geen sprake van een transparant netwerk. Dit komt doordat de besluitvorming achter gesloten deuren plaatsvindt. Het is de bedoeling dat er wel in de toekomst een transparant netwerk zal zijn. Of dit ook zo is zal de toekomst moeten uitwijzen. Om het op dit moment transparanter te maken is het noodzakelijk om bijvoorbeeld avonden te organiseren waar verschillende actoren hun mening kunnen geven over een IBA. Het IBA netwerk is dus op dit moment nog niet transparant te noemen. Het is wel de bedoeling dat in de toekomst het netwerk een stuk transparanter wordt. De initiatieven die uiteindelijk uitmonden in IBA projecten moeten vanuit de samenleving komen. Hierdoor zal het netwerk ook transparant moeten worden. Het is dus nog te vroeg om harde conclusies te trekken over de transparantie van het netwerk. Geconcludeerd kan worden dat de transparantie op dit moment nog niet voldoende is.

Naar alle waarschijnlijkheid zal de IBA in Parkstad Limburg geen verlengstuk worden van de Parkstad regio. Wel moet de IBA natuurlijk voldoen aan verschillende regels van buitenaf. Op welke wijze de IBA daar mee om zal gaan is nu nog niet te beantwoorden. Wat de resultaten zullen zijn van het netwerk is op dit moment ook nog niet bekend.

Concluderend kan worden gesteld dat de IBA in Parkstad Limburg een middel is om de toekomst mee aan te kunnen. Het is een interessant instrument om een regio te versterken.. Wel moet een netwerk van de overheid zelf een soort openheid uitstralen. Op dit moment heeft de IBA die openheid nog niet voldoende. Aan de andere kant is het wel een uitdagend middel om de verschillende criteria op het gebied van governance networks te testen. Dit zal moeten gebeuren in 2020 wanneer de IBA in Parkstad naar alle waarschijnlijkheid wordt opgeleverd.

De IBA in Parkstad zou volgens de criteria die opgesteld zijn nog verbeterd kunnen worden op bijna alle punten. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de IBA in Parkstad nog in de beginfase is. Er kan worden aanbevolen om het netwerk nu al transparant te maken. Op die manier kunnen mensen meehelpen bij het opzetten van het netwerk en hebben ze ook meer binding met de IBA. Het is natuurlijk lastig om bij de besluitvorming ook al transparantie toe te passen. Door de verschillende belangen kun je je voorstellen dat niet iedereen alles naar buiten wil brengen. Wel zou het mogelijk moeten zijn om groepen uit te nodigen om aanwezig te zijn bij de verschillende vergaderingen om zo de 'twijfelaars' over te halen om mee te doen. Je zou mensen met veel aanzien in de regio hiervoor kunnen gebruiken. Ook zou er meer gebruik moeten worden gemaakt van 'marketing' om ervoor te zorgen dat de IBA onder de mensen in Parkstad bekend is. Op zich is ruimte in de lokale krant of een voorbeeldproject op een prominente plaats al voldoende. Ook zou ik willen aanbevelen om, net als in de IBA in Saxen Anhalt, te kijken naar de verschillende karakteristieken van elke plaats in Parkstad Limburg en hier ook de projecten op aan passen. Het ligt natuurlijk voor de hand om iets met het mijnverleden te doen. Daarnaast zou ik nog willen aanbevelen om een onderzoek te doen naar verschillende belangrijke partijen in de regio. Op die manier kan er goed worden gekeken naar de verschillende partijen die echt iets kunnen betekenen voor de IBA.

Over het algemeen raad ik aan om door te gaan met de IBA in Parkstad Limburg. Wanneer je kijkt naar de IBA's in Duitsland kun je alleen maar enthousiast worden over de resultaten die gehaald worden. De regio Parkstad heeft nieuwe elan nodig en de IBA is een goed middel om dit te bereiken.

Literatuurlijst

- Aersaether, N., Nyseth, T., & Bjorna, H. (2011). Two networks one city: Democracy and governance networks in urban transformation. *European Urban and Regional Studies*, 18(3), 306-320.
- Augustijn, K. (2012). Interview met Koen Augustijn
- Brooks, M. P. (2002). *Planning theory for practitioners*. Chicago: American Planning Association Planners Press.
- Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society Volume 1 The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford: Blackwell.
- De Bruijn, H., Ten Heuvelhof, E., & In 't Veld, R. (2008). *Procesmanagement: over procesontwerp en besluitvorming*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- De Jong, A., & Van Duin, C. (2010). *Regionale prognose 2009-2040: Vergrijzing en omslag van groei naar krimp*. Retrieved 09-02-12. from http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/regionale_prognose_2009-2040.pdf.
- Edelenbos, J., Teisman, G. R., & Reuding, M. (2001). *Interactieve beleidsvorming als sturingsopgave*. Den Haag.
- Esselbrugge, M. (2003). Tussen openheid en geslotenheid. *Bestuurskunde*, 7, 296-304.
- Gemeente Heerlen (2012). Retrieved 05-05-2012, from <http://www.heerlen.nl/>
- Goossens, T. (2012). Interview 19 mei 2012.
- Hajer, M. (2011). *De Energieke Samenleving: Op zoek naar een sturingsfilosofie voor een schone economie*. Den Haag: Planbureau voor de leefomgeving.
- Hospers, G. (2010a, 08-12-10). Doe niet zo krampachtig over krimp. *de Volkskrant*. Retrieved 01-02-12, from <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1070165/2010/12/08/Doe-niet-zo-krampachtig-over-krimp.dhtml>

Hospers, G. (2010b). *Krimp!* Amsterdam: Uitgeverij SUN.

iba-see (2012, 02-02-2012). iba-see2010 Retrieved 06-03-2012, 2012, from <http://www.iba-see2010.de/>

iba Hamburg (n.d.). IBA meets IBA. In I. Hamburg (Ed.).

IBA Urban Redevelopment Saxony-Anhalt 2010 (n.d.). Retrieved 01-03-2012, 2012, from <http://www.iba-stadtumbau.de/>

Janssen-Jansen, L. (2010). *Luchtbeleen en luchtkastelen in de ruimtelijke ordening: wie prikt ze door?*

Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. London: SagePublications, Inc.

Propper, I., & Steenbeek, D. (1998). Interactieve beleidsvoering: typering, ervaringen en dilemma's. *Bestuurskunde*, 7(7), 292-301.

Provan, K. G., & Kenis, P. (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(2), 229-257.

Sorensen, E., & Torfing, J. (2005). The democratic anchorage of governance networks. [Article]. *Scandinavian Political Studies*, 28(3), 195-218.

Stadsregio Parkstad Limburg (2010). *Naar een duurzame vitale regio*.

Stadsregio Parkstad Limburg (n.d.). *iba-open Parkstad Limburg*. Retrieved 29-03-12. from http://www.iba-open.nl/sites/default/files/images/IBA_werkboek_opm4.pdf.

Van Dam, F., De Groot, C., & Verwest, F. (2006). *Krimp en ruimte: Bevolkingsafname, ruimtelijke gevolgen en beleid*. Den Haag: Ruimtelijk planbureau.

Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek* Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Bijlage 1: uitwerking interview

Interview Parkstad Limburg

Interviewverslag is gemaakt door Mariëlle Peters, maar is door Kristiaan Laumen waar nodig bijgewerkt en verbeterd.

Geïnterviewde: Koen Augustijn, Communicatie adviseur Parkstad Limburg

Koen Augustijn is van origine sociaal geograaf. Hiervoor heeft hij bij Rijkswaterstaat gewerkt. Hij is nu communicatie adviseur bij Parkstad Limburg. Hij zorgt ervoor dat vragen beantwoord worden, bijvoorbeeld vragen van journalisten. Hij zorgt er onder andere ook voor dat het duidelijk is waar Parkstad Limburg voor staat, waar Parkstad Limburg zich mee bezighoudt en wat het samenwerkingsverband inhoudt.

Hoe en wanneer is krimp op de agenda gekomen bij Parkstad Limburg?

Als men puur naar de demografische cijfers kijkt, dan is dit geweest rond het begin van de organisatie Parkstad Limburg in 1999. Rond de eeuwwisseling is de krimp in feite echt begonnen. Toen werd er alleen anders tegen aan gekeken. Zoals dat ook in andere regio's is gebeurd was er sprake van niet echt ontkennen maar denken dat als er een extra tandje wordt bijgezet de krimp gekeerd kan worden. Het blijkt ook aan de hand van demografische cijfers en de bevolkingsopbouw en dergelijke dat als men de krimp wil keren dat men het dan moet hebben van immigratie. Dit kan dan zijn landelijke immigratie of buitenlandse immigratie. Wil je landelijke immigratie genereren dan moet je wel een hele aantrekkelijke regio zijn om dit op gang te kunnen brengen.

Het denken dat je krimp tegen kan gaan heeft enkele jaren geduurd. Rond 2004/2005 is echt meer de slag gemaakt naar er serieus werk van maken. Niet zozeer het tegengaan van krimp, wel de leegloop proberen tegen te gaan maar vervolgens ook vooral iets met de woningmarkt gaan doen. Niet zozeer dus iets tegen doen maar er iets mee doen. Mee leren omgaan met de krimp, maatregelen treffen om de negatieve effecten tegen te gaan. In 2004/2005 is dus echt het bewustzijn ontstaan. In 2008 was het echt geland in beleidsagenda's en geoperationaliseerd in structuurvisies die gericht waren op bevolkingsafname. Het duurt dus een aantal jaren voordat het besef er is en het duurt ook wel weer een aantal jaren voordat het besef er is dat je het niet

helemaal kunt tegengaan. Daarna moet je er beleid op los laten waarbij je andere partijen ook moet meekrijgen.

Op welke gebieden is Parkstad met krimp bezig?

Parkstad is veel met krimp bezig op het gebied van volkshuisvesting/wonen samen met de gemeenten, regio en woningcorporaties. In Parkstad is er relatief veel woningbezit in handen van corporaties. Het is dan van belang dat je corporaties meekrijgt om leegstand aan te pakken. Leegstand heeft een verslechterend effect op de leefbaarheid van wijken. Op het moment dat je corporaties meekrijgt kun je behoorlijk grote ingrepen doen in de woningmarkt. Daar tegenover staat het particulier bezit. Dit is hier relatief weinig maar natuurlijk nog wel steeds de meerderheid in Parkstad. Voor particulier bezit is het lastig om daar maatregelen op los te laten.

Van belang is dus het aanpakken van leegstand, die is relatief hoog maar al wel aan het dalen. Dit heeft onder andere te maken met de samenwerking met corporaties.

Was het lastig de corporaties mee te krijgen bij het aanpakken van krimp?

Ja, maar de nood was op een gegeven moment hoog. Veel leegstand en door die leegstand ontstonden er leefbaarheidsproblemen. Op een gegeven moment waren gemeenten en corporaties elkaar aan het beconcurreren op inwoners. Zo kunnen er verouderde wijken leeg getrokken worden door andere gemeenten. Maar op een gegeven moment realiseerden gemeenten en corporaties zich dat de woningmarkt op regionale schaal opereert en zich van gemeentegrenzen niets aantrekt. Zeker in Parkstad is het meer een aaneengesloten gebied waar gemeentegrenzen niet altijd even helder zijn. Dus de gemeenten hebben op een gegeven moment besloten dat ze afspraken met elkaar moesten maken waar er precies woningen ontwikkeld moeten worden en waar er gesloopt moet worden. De corporaties zijn hier op een gegeven moment bij aangehaakt. Wat hieraan heeft bijgedragen is de zogenaamde 'sense of urgency' die men voelde.

Op overheidsgebied was er ook al wel decennialang samenwerking tussen gemeenten. Voordat de stadsregio ontstond was er al een stadsgewest. Dus op regionaal niveau was er al veel langer sprake van samenwerking. Dit is geografisch gezien ook vrij logisch aangezien het een groot verstedelijk gebied lijkt.

Parkstad probeert dus bij de aanpak van krimp ook weer andere partijen erbij te betrekken?

Ja, bijvoorbeeld op het gebied van wonen worden er op regionaal niveau afspraken gemaakt. Parkstad heeft ervoor gezorgd dat door de samenwerking tussen gemeenten je de corporaties en de provincie makkelijker aan de tafel krijgt. Voor iedere gemeente afzonderlijk wordt dit toch lastiger. De samenwerking tussen gemeenten heeft er ook mede voor gezorgd dat krimp nadrukkelijker op de nationale agenda is gekomen.

Hoe ziet die samenwerking eruit tussen gemeenten?

Er zijn nu acht gemeenten. De gemeente Nuth is er later weer bijgekomen, want deze gemeente was er eerder uitgestapt toen het nog een stadsgewest was. Gemeenten werken nu met 'het Pact van Parkstad'. Er is een regioprogramma opgesteld door de Parkstadgemeenten. Met twee belangrijke pijlers herstructurering en economische structuurversterking. Parkstad Limburg moet er voor zorgen dat dit ook wordt uitgevoerd. Onder andere gemeenten brengen geld in Parkstad Limburg. Elk jaar wordt er gekeken aan welke projecten er geld wordt besteed.

Is er verschil tussen de stedelijke en landelijke gemeenten in de samenwerking?

Ja, er spelen bijvoorbeeld in landelijke gemeenten andere zaken/thema's. Omdat ze kleiner zijn is de financiële inbreng ook minder. Gemeenten betalen naar rato van het inwoneraantal. Wat in het regioprogramma staat betreft toch meer stedelijke problematiek. Ook omdat het een sterk verstedelijkte regio is. Een voorbeeld is binnen de pijler economische structuurversterking een sterker centrum van Parkstad in de vorm van een Hersencentrum. Maar hier hebben ook de omliggende gemeenten voordeel van. Voor hun is het ook van belang dat er een goed functionerend centrum is. De regio moet wel gezien worden als een opererend gebied. Het ene jaar gaat er wel meer naar de ene regio dan de andere. Zo kan het zijn dat dus een landelijke gemeenten direct gezien minder bijdrage krijgt dan een andere gemeente.

Parkstad is een samenwerkingsverband en is dus afhankelijk van de gemeenten. Gemeenten kunnen dus beslissen om hier uit te stappen. Dus hierdoor kan het lastig zijn om op lange

termijn plannen te maken. Zo is er in het regioprogramma een doorkijk gemaakt naar 2020. Maar met dit 'probleem' hebben meerdere overheidslagen te maken. Zo heeft een gemeenten elke vier jaar verkiezingen waardoor er grote verschuivingen kunnen plaatsvinden.

Hoe ziet de samenwerking eruit met andere partijen?

Zo is er bijvoorbeeld in de herstructureringsvisie aangegeven dat er netto 5.000 woningen moeten verdwijnen. Er wordt samen met gemeenten gekeken waar de nood het hoogst is. Zo zijn er vijf wijken genoemd: Landgraaf, Kerkrade-West, Nieuwenhagen, Vrieheide en Hoensbroek. In deze wijken is er relatief veel corporatiebezit, dus samenwerking met corporaties is heel belangrijk. Regio regelt de regio. Zij zorgt ervoor dat er afspraken gemaakt worden tussen de partijen. Geld om dit aan te pakken komt van Parkstad Limburg, dus de samenwerkende gemeenten, de provincie en het Rijk. Er is in totaal 45 miljoen beschikbaar om deze wijken aan te pakken.

De regio heeft de afgelopen jaren het geld proberen te genereren en kennis op te doen over wat er moet gebeuren en wat hiervoor nodig is. Zo kan de kennis en ervaring die wordt opgedaan in wijk 1 gebruikt worden bij het aanpakken van wijk 2. Dit is ook een voordeel van de samenwerking. Parkstad heeft nu een platformfunctie en een regiefunctie. De uitvoering van het beleid ligt bij provincie en corporaties. De corporaties worden niet alleen bij de uitvoering betrokken maar ook al bij het opstellen van de stadsdeelvisie. Vanaf het begin zijn de corporaties er dus bij betrokken.

Hebben ook andere partijen de mogelijkheid om te participeren zoals projectontwikkelaars?

Ja, maar bijvoorbeeld projectontwikkelaars denken in eerste instantie aan geld verdienen, bijvoorbeeld omdat er veel gesloopt moet worden. Door de veranderende bevolkingssamenstelling is er ook een andere behoefte aan woningen. Zo zal er meer vraag zijn naar woningen voor ouderen, zorgwoningen et cetera. Hier worden dus ook ontwikkelaars bij betrokken maar dit loopt meer via de gemeenten.

Parkstad probeert geen gesloten houding te hebben ten aanzien van andere partijen. Zo komt er door de sense of urgency van krimp ook veel creativiteit los. Lange tijd is het beleid gericht geweest op groei, nu verandert dit. Bedrijven proberen te kijken hoe ze hier dan toch nog geld

aan kunnen verdienen. Dit zorgt voor creatieve ideeën. Ook IBA probeert verbindingen te leggen tussen bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheid. IBA is een veel opener proces.

Ook bij de ontwikkeling van het Regioprogramma zijn onder andere corporaties, onderwijsinstellingen en zorginstellingen betrokken.

Moeten er door de samenwerking met andere partijen concessies gedaan worden met betrekking tot de eigen doelen?

Ja, dit moet altijd. Zeker omdat je zelf ook al een samenwerkingsverband bent tussen gemeenten zal je altijd moeten schipperen. Ook om partijen tevreden te houden zal je moeten schipperen.

Gaat dit ten koste van kwaliteit van beleid?

Nee, niet per definitie. Juist door het rekening houden met verschillende partijen zal dit niet ten koste gaan van de kwaliteit. Er zijn wel tegengestelde belangen maar ook heel veel overlappingsen waardoor je elkaar alleen maar kunt versterken.

Komt door de samenwerking de voortgang in gevaar?

Ja, die kans is er. Samenwerking zorgt ervoor dat er consensus nodig is en dat zorgt ervoor dat dingen langer duren. Je zoekt het optimale, maar dit duurt wel langer dan als men met een gemeente te maken heeft.

Zijn er speciale tactieken om de voortgang te behouden

Een voorbeeld hiervan is 'het Pact van Parkstad'. Voorheen was er niet echt een programma, nu is er een programma opgesteld. Dat zorgt voor duidelijkheid en rust.

De woonvisie is wel twee keer verlengd. Nu zijn er nieuwe ontwikkelingen en nieuwe prognoses, woningontwikkelingen worden helderder. Nu is het wel van belang dat er een nieuwe woonvisie komt. De planning is dat er voor het einde van dit jaar een nieuwe woonvisie opgesteld is.

Hoe ziet Parkstad Limburg de samenwerking in de toekomst?

Als men kijkt naar het thema krimp en herstructurering, zullen gemeenten in het algemeen zeggen dat samenwerking op regionaal niveau heeft gewerkt. Dat daar mee doorgedaan moet worden. Bij de pijler economische structuurversterking heerst dit minder, sommige projecten zouden gemeenten ook zelf kunnen en willen doen. Bij grensoverschrijdende samenwerking zou er juist eventueel gekeken kunnen worden op (Zuid)Limburgse schaal. Bijvoorbeeld de gemeente Heerlen kijkt ook naar andere mogelijkheden.

Het voornemen van het kabinet is om de Wgr-plus regio op te heffen. Maar dit houdt niet in dat je geen samenwerkingsverbanden kunt aangaan. Maar Parkstad maakt wel gebruik van de Wgr-plus, dus dit heeft wel consequenties. Hier moet nog wel naar gekeken worden. Er wordt veel gekeken hoe nu verder. Het zou kunnen zijn dat er meer gedaan wordt met IBA. Maar hier is nog niets over besloten.

Intensieve samenwerking blijft noodzakelijk voor deze regio zolang gemeentelijke herindeling niet in beeld is. Maar het hoeft niet per se zo te zijn dat dit doorgaat op dezelfde manier zoals het nu gaat. Er zou bijvoorbeeld een andere benadering gekozen kunnen worden.

Samenwerking en het gevoel van noodzaak van samenwerking blijven bestaan. De invulling hiervan is nog niet duidelijk.

Interview IBA 29 mei 2012

Ik ben Thierry Goossens, landschapsarchitect van oorsprong. Ik ben anderhalf jaar geleden hier begonnen en via de inhoud ben ik eigenlijk in de IBA gekomen. Het IBA proces bestond al, maar het kwam nog niet concreet op gang. Ik ben nu dus gegroeid tot projectleider van dit pre-IBA proces, want we hebben nog geen IBA. Daar wordt hopelijk aan het eind van dit jaar over besloten, voor een periode van acht jaar.

Waar is specifiek het idee voor een IBA vandaan gekomen?

We hebben een heel grote opgave, we hebben eigenlijk een miljoenenopgave, de helft van de parkstad gaat in de komende jaren op de schop. Dat heeft te maken met krimp, voorzieningen, bouwen, infrastructuur, maar ook open ruimten die niet meer gebruikt worden. Dat is dus een heel fysieke ingreep.

In de tweede plaats hebben we te maken met veel wijken die eigenlijk vernieuwd moeten worden. We hebben grote lege plekken zoals de grindgroeves waar de exploitatie opraakt. Dat zijn grote velden tussen de steden. Dat is allemaal aanleiding om de dingen op een andere manier te bekijken.

Krimp is in deze regio geaccepteerd. De regio ziet krimp als een kans. Alleen hoe wij de projecten die nu in de pijplijn zitten echt vernieuwend uit de grond halen, die vernieuwings en innovatieslag is er nog niet. We doen veel dingen en zijn hard bezig aan de stad te timmeren, maar het kan meer gecoördineerd en veel zichtbaarder. Om het sneller en beter zichtbaarder te maken hebben we iets nodig. Een platform, een katalysator die daar iets aan bijdraagt.

Waarom een IBA? Twee tot drie jaar geleden zijn we naar Saxon Anhalt geweest, naar een referentieregio met een enorme krimp, zo'n 30 procent. Hier krimp het minder. Daarmee kunnen we een beetje voeling krijgen met wat er op ons af gaat komen de komende jaren. Door daar naar toe te gaan hebben we dan ook kennis gemaakt met het instrument IBA. Daarnaast is het niet onlogisch dat we naar Duitsland kijken omdat we daar ook tegenaan liggen. We doen ook zaken met Aken rondom het grensoverschrijdend vervoer, enzovoort. Dus dat zijn twee aanleidingen geweest om een IBA te organiseren.

Wilden jullie hierin ook echt een vernieuwende vorm van planning toepassen?

We hebben het uiteindelijk over gebiedsontwikkeling. En gebiedsontwikkeling, heel Nederland heeft het over gebiedsontwikkeling, maar je moet je afvragen of dit ook doordringt tot de burger, de gebruiker. Je moet je ook afvragen of gebiedsontwikkeling ook met het volk wordt ontwikkeld. Mijn persoonlijke opvatting is dat dit niet zo is, ik denk dat gebiedsontwikkeling een soort containerbegrip is geworden net zoals integraal werken of andere begrippen in de planologie in de ruimtelijke ordening en in de stedenbouw. Ik voel er een heel sterke topdown regie op en ik denk dat de bottomup in samenwerking met de topdown zeker in deze regio urgent is. De mensen moeten weer geloven in hun eigen kracht, moeten weer trots worden en moeten weer ingezet worden om te excelleren en daar moeten we op voort borduren. Ik zou zeggen waar de IBA aan moet bijdragen is het op zoek gaan naar een nieuwe identiteit. Exploratie van de ruimte om naar nieuwe krachten en samenwerkingsvormen te kijken en een nieuwe micro-economie structuur te ontdekken. Dat is heel erg hard nodig en het is hard nodig om een beweging op gang te krijgen om de mensen in de wijk weer te betrekken, samen met de overheid en het maatschappelijk middenveld. Om zo deze internationale opgaven van krimp tegemoet te komen. We zitten ook centraal in Europa tussen België en Duitsland, maar we zitten ook op een belangrijke transportas. In de context van internationale thema's als energie, water en voedsel, ligt het nog erg ver van ons bed en is het nog niet zichtbaar genoeg. En dat is, om terug te komen op jou vraag, dus erg belangrijk om te doen.

Dus jullie proberen eigenlijk iedereen erbij te betrekken?

Het moet niet alleen een feest zijn van de elite of de burger alleen. Er moet ook samen met ondernemers aan de stad worden gebouwd. De IBA kan de bouwstenen geven en hiermee bedoel ik de ruimte om daar continu de schijnwerper op te zetten. Maar uiteindelijk om een huis te maken moeten de stenen samen met de mensen worden gemaakt. Daarom zetten we nu niet alles in een visie neer. We gaan proefruimte aanreiken om in ieder geval te testen met een aantal thema's.

Besluiten jullie dan wie er wel en niet mee mag doen?

Dan heb je het over de openoproep en dan mag iedereen meedoen. En hoe de precieze invulling van de openoproep eruit ziet zijn we nog over aan het studeren. Hier gaat het ook over

de frequentie, doe je het een keer per acht jaar of doe je het elk jaar. Op dit moment denken we dat elk jaar een enorme boost kan geven aan de dynamiek, aan verwachtingen en spanningsboog. We richten ons op een zeer breed publiek en je kan niet van bewonersgroepen verwachten dat ze een businesscase insturen. Het gaat erom dat de dingen die nu actueel zijn of invulling kunnen geven aan onze vier thema's, ingezonden kunnen worden. Deze worden via een zeef gekwalificeerd rond een thema, criteria zijn meer prikkelende dingen, dat zijn niet criteria die afschrikken. Het zijn motiverende criteria en het IBA bureau helpt dan die inzendingen op een hoger niveau te tillen. Het is niet zo dat je in de kou word gelaten, je wordt verder geholpen. Je wordt samengebracht met een partij die hetzelfde idee heeft of een aanbod heeft op dat idee. Het is eigenlijk een soort makelaardij en een soort forum waar je je idee kunt laten vullen door de omgeving. Maar je kan het ook versneld realiseren en daar krijg je aandacht voor. De oproep is dus eigenlijk bedoeld voor het allerbreedste publiek. Maar het gaat wel om bouwen en verbouwen.

Dus de nadruk ligt op bouwen?

Het gaat om het ombouwen, het gaat niet om nieuw bouwen maar om het slim ombouwen, vernieuwen.

En hoe brengen jullie het dan naar buiten dat iedereen mee mag doen?

Communicatie is een heel belangrijke boodschap. Het is een heel belangrijk instrument voor een IBA. We pretenderen dat we open zijn, dat zijn we voor een deel ook. Maar je merkt wel dat de besluitvorming, go-no-go die aan het eind van dit jaar wordt genomen, voor een deel een eigen leven leidt. Dat gaat via de bestuurlijke gremia en dat kan je niet zomaar openklappen. Van de andere kant proberen we de bewegingen en energie die vrij is gekomen ook warm te houden. Dat doen we door pre IBA projecten naar buiten te brengen en zo dingen te etaleren.

Zijn dit dan voorbeeldprojecten?

Ze zouden een pilot IBA status kunnen krijgen. Projecten die hebben bijgedragen aan het concretiseren van het IBA verhaal, want zonder concrete dingen kun je ook moeilijk een verhaal bouwen. Het zijn ook veelbelovende projecten die wellicht het IBA label zouden kunnen krijgen. Het zijn ook projecten die als opgave hebben om ander projecten te triggeren om mee te doen.

Achter die projecten zitten veel verschillende partijen en die geven aan hoe een IBA in 2020 eruit zou kunnen zien. Het gaat dan echt over een paar projecten.

Jullie hebben ook gekeken naar IBA's in Duitsland. Is het de bedoeling om deze IBA hetzelfde te doen?

Het is goed dat je die vraag stelt. We zijn onlangs geweest bij de IBA Hamburg en de directeur van de IBA daar die zei dat geen enkele IBA hetzelfde is. Wanneer een IBA hetzelfde is, is het bij voorbaat al mislukt. Elke IBA vertrekt dus vanuit zijn eigen intrinsieke kracht het is dus echt een ontdekkingsproces van waar onze kracht ligt. Proberen de blik van buitenaf te koppelen aan de blik van binnenuit, dat is heel belangrijk. Een IBA is niet zoals een floride of een culturele hoofdstad gebonden aan een instituut. Elke regio en elke stad kan een IBA organiseren. Een IBA is zich nu wel aan het institutionaliseren. Er zijn steeds meer IBA's en steeds meer IBA's die gelijk lopen en er is een expertenraad die kijkt waar de lat ligt om een IBA te zijn.

Jullie moeten wel aan hen laten zien wat jullie doen?

We waren vorige week bij de IBA Thuringen dat is een IBA die in de startblokken staat. Daar wordt "IBA meets IBA" georganiseerd het IBAlabor en dat is in feite een netwerk dat in 2007 is opgericht door de IBA Hamburg. In feite is dit een soort levend archief van de projecten en organisaties van IBA's tot nu toe. Wij worden straks ook lid en wellicht, wanneer er wordt besloten tot een go, zullen we wellicht een IBA meets IBA organiseren.

Want een IBA heeft een aantal richtlijnen, zeg ik dat goed?

Nee, helemaal niet en ik denk dat dat ook de kracht is van de IBA. Er zijn niet a priori richtlijnen. Ik denk dat wanneer we iets nodig hebben in deze wereld is het wel minder richtlijnen. Om vernieuwend en innovatief te kunnen zijn. Je bent dus niet gebonden aan een instituut. En ik vind het super dat je je eigen kracht op een hoger platform moet tillen om een verhaal te bouwen.

Ik heb ook gelezen dat het ging om nieuwe vormen van samenwerking?

Dat kan uiteindelijk nooit een thema zijn. Onze rode draad in de IBA is ondernemerschap van onder en van bovenaf. Dit heeft ook te maken met onze historie Parkstad is eigenlijk altijd van buitenaf ontwikkeld, eerst de mijnen en vervolgens instellingen zoals het CBS. Dat soort zaken hebben zich nooit volledig genesteld in de mentaliteit hier. Maar de laatste decennia zie je wel dat een aantal ondernemers een trend in beweging heeft gezet, maar nog onvoldoende. Je ziet ook dat de bewoners in de wijk staan de wachten tot er eens geld komt en er iets gebeurt, maar ze zijn geen initiatiefnemer. We moeten een platform, een basis gaan bouwen waar het mogelijk is dat mensen zelf initiatief nemen. Waar een sloopbedrijf gekoppeld kan worden met een werkloze in de wijk. De nadruk ligt op ondernemerschap.

En komt het geld dan ook van de ondernemers?

IBA moet het tegenovergestelde zijn van een subsidiefabriek. Deze subsidiefabriek hebben we te lang mee gemaakt. Die heeft ons ook lui gemaakt. Het is altijd interessant geweest om geld te krijgen en deze regio heeft dat door de krimp ook gehad. Zo heeft het krimpthema ook belang gekregen en zijn er ook serieuze dingen opgepakt. Ik denk dat de overheden ook op een andere manier moeten gaan optreden in het proces, meer als partner in ontwikkeling en minder om subsidie te verlenen.

Julie zijn niet bang dat mensen zich terugtrekken omdat zelf veel moeten betalen of niet willen investeren?

Het komt er eigenlijk op neer dat stevig pak geld, dat zeg maar in een bv zit, de motivatie moet zijn om te investeren. En wat ze dan zouden kunnen krijgen voor de onrendabele top. Het gaat voornamelijk om de onrendabele top. Je hoeft niet altijd vijftig procent subsidie te geven, maar dit kan afhankelijk zijn van de grootte van de partij. Het is goed wanneer je een stevig bureau als basis aanbiedt in plaats van alleen geld. Geld zou alleen slechts een bijkomstigheid moeten zijn voor ondernemerschap. Dan is het ook triggermoney, dan is het ook kapitaal wat vereenvoudigd. Je ziet bijvoorbeeld in Hamburg dat een IBA injectie een multiplier had van factor vier. Het is uiteindelijk belangrijk dat de investeringen op een goede manier worden gedaan en dat het een sneeuwbaaleffect heeft en dus andere initiatieven ook samen mee partner willen worden.

Jullie zijn dus eigenlijk een soort van verzekering?

We zijn meer een aanjager, we hebben ook een heel solide programma. Mensen en bedrijven kunnen meedoen en het IBA label krijgen op voorwaarde dat zij ook iets presteren. Iemand die met een projectinitiatief komt moet niet denken dat hij een schitterend idee heeft en dat zijn idee door de IBA wordt betaald. Als hij dat denkt dan hoeft hij ook niet meer te komen. De IBA gaat verschillende dingen doen, zoals een event organiseren, een IBA forum met de dialoog met de stad en de mensen samen en een IBA bank om projecten die moeilijk van de grond komen op een slimme financiële manier toch vorm te geven. Hoe kunnen we nieuwe verdien capaciteit creëren. We denken er ook over om een IBA school te organiseren, dit is meer een melting pot van scholieren, bedrijven en overheden. Om IBA programma's in scholen in te voeren. Die dingen die krijg je mee als je het IBA label krijgt. Je krijgt automatisch aandacht van media, een debat en expertise.

Hoe zijn jullie dan aan die thema's gekomen?

We hebben vier thema's. Dat zijn nog geen definitieve thema's die vooral fysiek tot stand zijn gekomen. Het eerste thema is hergebruik van materialen, afvalstoffen enzovoort. We slopen heel veel en waar de materialen naar toe gaan dat weten we niet. Waarom zouden we de materialen niet op een duurzame manier kunnen hergebruiken, voor infrastructuur en parken.

Het tweede thema is energie. Energie is een thema wat op ons afkomt, maar we hebben al een aantal energieprojecten gerealiseerd maar nog niet gecoördineerd, het is nog niet geland bij de bewoner in de bewustwording.

Een derde thema gaat over het productief maken van de ruimte, hoe kunnen we elke vierkante meter productief maken. Hoe kun je materialen en voedsel produceren in de stad. En zijn we hier ook goed in. De ontdekkingstocht of we goed zijn in verschillende thema's is ook belangrijk voor de IBA. We gaan kleine experimenten testen, niet alleen door een zak geld in te zaaien en zien wat er gebeurt, door ze te koppelen aan experimenten om de economie beter te laten lopen.

Een vierde thema gaat over het thema flexibiliteit in de stad, om de hoeken van de stad vorm te geven. Het schuiven met ruimte, in plaats van niet flexibel om te gaan met bestemmingen. Om vernieuwingen aan te wakkeren. Wanneer je een meer gemengde doelgroep wil van bewoners, zou je hen ook de ruimte moeten geven om op experimentele

plaatsen zoals een helling van zandgroeven te laten wonen, om meerdere typologieën van deze regio mee te geven, dan alleen de woontypologie.

Maar die ideeën moeten dan van de mensen zelf komen?

De IBA is wederzijds, de IBA brengt dingen samen via een open call, maar zal ook zelf ideeën genereren en op de markt zetten. De IBA is dus ook een continue en permanente denktank, die dus ook dingen aanreikt. IBA doet nadrukkelijk ook meer als partner, om ideeën verder te brengen, zoals idee zoekt eigenaar of idee zoekt ruimte. Je hebt ook partijen die zeggen wel ideeën te hebben maar geen ruimte. Een IBA helpt dan om een specifieke ruimte te vinden voor de ideeën, maar je hebt ook eigenaar zoekt idee. Veel grondeigenaren willen best hun ruimte ter beschikking stellen maar weten niet hoe ze dat tot uitvoering moeten brengen. Dus de IBA helpt ook daar.

Wie is dan precies de IBA?

De IBA concentreert zich op Parkstad Limburg en concentreert zich op verlaten ruimten in Parkstad Limburg die niet meedoen in het leven. IBA zal zich vooral daar op gaan focussen, en IBA moet gedragen worden door een PPS door een publiekprivate bv. bijvoorbeeld.

Kunnen jullie dan een IBA bv. oprichten bijvoorbeeld?

Je hebt aandeelhouders bij de IBA, dat zijn zeg maar de financierders van de IBA. Dat kunnen overheden zijn, een bank of sponsors. Uiteindelijk bestaat IBA uit projectinitiatieven van de mensen achter die projecten. IBA is eigenlijk een gemeenschap die gelooft dat we samen veel verder komen, en die dus ook bereid is om eigen kracht in te zetten om deze regio te versterken.

Maar er zit niet bijvoorbeeld een leider in?

Jawel, er zit een IBA bureau in met een IBA directeur met een selectieteam. In Duitsland noemen ze dat het curatorium, dat is eigenlijk een apolitiek selectieteam op afstand, die een bepaalde vrijheid heeft om projecten te selecteren. In het IBA bureau heb je de projectleiders, maar we weten nog niet precies hoe we het invullen. Er zit wellicht een heel klein bureau aan vast dat dus die verschillende dingen die ik zo straks noemde, organiseert.

Het wellicht beëindigen van de wgr+ regio in 2014 staat dat los van de IBA of, hebben de gemeentes het idee dat wanneer ze een IBA willen ze ook door moeten met de wgr+?

Hier kan ik hoogstens mijn persoonlijke mening over geven, ik kan geen mening geven die gedragen wordt door bestuurders want de discussie is op dit moment in volle gang. Ik weet wel dat sommige bestuurders ook inzien dat het vanuit Parkstad een kans is om voor onze organisatie op regioniveau op zoek te gaan naar een nieuw format en dat zou de IBA kunnen zijn. Maar we hebben echt een PPS constructie nodig. Het zou schitterend zijn als we dat doel ook bereiken en dat het niet alleen een overheidsapparaat wordt, of een verlengstuk van.

Het is dus niet de bedoeling dat het een verlengstuk is van Parkstad Limburg?

Ik hoop het niet, ik hoop het nadrukkelijk niet.

Er is nu een go of no go en is het meer een go of meer een nog go?

Er is nu meer neiging naar de go, maar we zijn dus bezig met dat nu te regelen. Het is natuurlijk niet gemakkelijk want een IBA is niet bekend hier in Nederland. Wat is bijvoorbeeld de impact van een IBA. 'what is in it for me?'. Een ondernemer wil graag weten of hij wat terug krijgt voor zijn project in 2020. Dat is moeilijk te vatten. Ook de politiek en de kunst van het loslaten. Ik zei al dat projecten worden geselecteerd door een selectieteam dat apolitiek is. Je kan aandeelhouder zijn als gemeente maar je kunt niet interveniëren in de keuze wel of geen IBA project. Dat is meer een omschakeling in het denken.

Merken jullie dat er al vraag is en dat bedrijven zich melden, dat ze wel een IBA project willen doen?

Nee noch niet. Wat belangrijk is, is dat we nu de communicatie naar buiten toe kunnen managen. Dat is al heel veel, we slagen er nog niet helemaal in want het is toch een nieuwe tak van sport. Je bent iets aan het opbouwen. Uiteindelijk was de opdracht van de politiek een onderzoek te doen of een haalbaarheidsonderzoek naar een IBA. Uiteindelijk is dat gegroeid en dat heeft meer te maken met de strategie van zo'n haalbaarheidsonderzoek. We hebben met een selecte doelgroep gekeken om nader te verkennen in welke richting we het kunnen

uitwerken. Nu kun je ook niet zeggen dat het puur een haalbaarheidsonderzoek is. Het is veel meer dat we verwachtingen hebben gecreëerd. We hebben verschillende communicatiekanalen zoals sociale media. Dat moet je goed managen, want je krijgt aandacht en initiatieven met de vraag of een project ook een IBA project is. Het is echt maatwerk en iedereen geeft zijn eigen definitie aan IBA, voor de een is het veel geld, wat natuurlijk niet juist is. Het is meer een concentratiepunt bereiken in de toekomst waar je dingen gaat proberen en hopen dat je aandacht krijgt waardoor je dingen sneller gedaan krijgt. Het is dus echt een concentratiepunt en een momentopname.

Maar lopen jullie nu ergens concreet tegenaan?

We hebben absoluut geen weerstand voor de IBA, er is geen enkele partij die zegt dat zij geen IBA wil, zo uitgesproken zeker niet. Er zijn wel partijen die nog twifelen. Maar in een IBA in Duitsland zeggen ze ook dat elke IBA begint met twijfel en eindigt met enthousiasme. Het is wel noodzakelijk om de communicatie en de energie te kunnen managen. De go-no-go kan hopelijk dit jaar worden genomen, maar hopelijk ook niet te lang uitgesteld. Het is zaak continu het communicatieniveau te bewaken. Je moet ook nieuwe dingen brengen.

Is het dan het beste zo snel mogelijk de beslissing te hebben of hebben jullie nog even nodig?

Het gaat toch over acht jaar. Dat betekent wat, zeker voor de bestuurders. Voor bepaalde ondernemers kan het nu al beginnen. Maar we weten ook wat je allemaal moet regelen om een IBA te kunnen organiseren. De verwachtingen zijn dus heel verschillend. Een jaar geleden hebben we de eerste lancering van de IBA neergezet. Daar was iedereen op gelijke lat qua verwachtingen. Nu zeggen de ondernemers dat we moeten starten en het gewoon gaan doen.

Dus er is wel wil om echt te starten. Hebben jullie al concrete verwachtingen voor de toekomst. Hoe het verder gaat bijvoorbeeld na 2020?

Kijk wat is de verwachting van 2020 van IBA. Dat is dat we in staat zijn geweest om het mentale gevoel van bewoners om te keren naar optimisme. Dat als men zowel van binnen als van buiten uit deze regio kijkt, dat men niet zoiets heeft van deze regio is niets en zal ook niets worden. Er is duidelijk iets aan het veranderen. Het kan niet zo zijn dat als we niets doen de wereld en

Parkstad is veranderd. We streven er naar om een aantal projecten neer te zetten, waaraan je kan zien dat Parkstad aan het veranderen is. Belangrijk is dat we in 2020 een concentratiemoment hebben waar we dingen kunnen laten zien en aan elkaar kunnen koppelen als een groot event. Bij IBA Emscherpark zie je nadrukkelijk dat het tien jaar later werd gemaakt tot culturele hoofdstad.

Ik verwacht natuurlijk ook dat tenminste een project in de IBA grensoverschrijdend is. Om ook de schaa sprong met de Euregio te kunnen maken is tijd nodig. Ik hoop ook dat de IBA invloed heeft op de ideale organisatie, die meer zicht heeft op de motor die je nodig hebt om een stad te maken. Ik hoop ook dat de bewoners weer willen wonen en werken in deze regio.

Bedankt voor het interview. Wanneer ik nog vragen heb dan neem ik contact met u op.